

B

Τεύχος

ΣΥΓΓΕΝΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ

η γενική πτώση
ως συμπλήρωμα ουσιαστιών

ΑΣΚΗΣΗ

Σχηματίζω φράσεις συνδυάζοντας τις λέξεις από τις δύο
στήλες και χρησιμοποιώ όσο περισσότερες από αυτές
μπορώ σε μια δική μου ιστορία.

μουστάκι

ψωμιού

ήλιος

παππούδων

στίτι

διαγιάς

φέτες

καλοκαιριού

χαμόγελο

παππού

Β' ΤΕΥΧΟΣ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΗΡΙΑ Γ. ΖΩΗ

Γλωσσικές ασκήσεις

ΣΤ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

Αργυρούνη, 2023

Πίνακας Περιεχομένων

ΕΝΟΤΗΤΑ 7: Η ζωή έξω από την πόλη.....	3
Μετατροπή ονοματικών φράσεων σε ρηματικές (και αντίστροφα).....	4
Κλίση των επιθέτων σε -ης, -ης, -ες.....	8
Η χρήση των παθητικών μετοχών.....	12
Κυριολεξία – Μεταφορά – Παρομοίωση.....	18
Απλή και επαυξημένη πρόταση.....	21
ΕΝΟΤΗΤΑ 9: Συσκευές.....	24
Προστακτική έγκλιση.....	25
Βουλευτικές προτάσεις.....	31
ΕΝΟΤΗΤΑ 10: Ατυχήματα.....	35
Γενικό συντακτικό.....	36
Αντωνυμίες.....	45
Συνώνυμα – Αντώνυμα.....	55
Λόγιοι σχηματισμοί ρημάτων.....	58
Επιρρηματικοί προσδιορισμοί.....	61
Πότε δυο λέξεις γράφονται σε μια;.....	65
ΕΝΟΤΗΤΑ 11: Συγγενικές σχέσεις.....	67
Η γενική πτώση ως συμπλήρωμα ουσιαστικών.....	68
Η σύνδεση των προτάσεων (παρατακτική, υποτακτική, ασύνδετο ρήμα).....	72
Σύνδεση προτάσεων με αντιθετικό νόημα.....	79

ΕΝΟΤΗΤΑ 7:
Η ζωή έξω από την πόλη.

Γραμματικά φαινόμενα

Μετατροπή ονοματικών φράσεων σε ρηματικές (και αντίστροφα)

Οι φράσεις μπορούν να χωριστούν σε δύο κατηγορίες (ονοματικές ή ρηματικές) αναλόγως με το αν περιέχουν ή όχι ένα ρήμα.

Ρηματική φράση

- Περιέχει ένα ρήμα
- Σχηματίστηκαν ουρές στα μαγαζιά

Ονοματική φράση

- Δεν περιέχει ρήμα.
- Οι λέξεις από τις οποίες αποτελείται είναι ονόματα (ουσιαστικά, επίθετα, αντωνυμίες).
- Σχηματισμός ουρών στα μαγαζιά.

Μια ονοματική φράση μαζί με μια ρηματική συνθέτουν **μια πρόταση!**

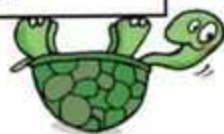
ΟΝΟΜΑΤΙΚΗ ΦΡΑΣΗ

+

ΡΗΜΑΤΙΚΗ ΦΡΑΣΗ

Τα υποκείμενα είναι πάντα σε ονομαστική πτώση και τα αντικείμενα σε οπιαστική ή γενική!

Μετατροπή ρηματικών φράσεων σε ονοματικές

Για να μετατρέψω μια ρηματική φράση σε ονοματική:

1. Αντικαθιστώ το **ρήμα** της φράσης με το **ουσιαστικό** που εκφράζει την ίδια σημασία.
2. Κάνω όποιες αλλαγές είναι απαραίτητες στις υπόλοιπες λέξεις, ώστε η φράση να είναι σωστά συνταγμένη και να βγαίνει νόημα.

π.χ. **Παρουσιάστηκε** το καινούριο βιβλίο της συγγραφέως. (Ρηματική)

Παρουσίαση του καινούριου βιβλίου της συγγραφέως. (Ονοματική)

Για να μετατρέψω μια ονοματική φράση σε ρηματική:

1. Αντικαθιστώ το **όνομα** της φράσης με το **ρήμα** που εκφράζει την ίδια σημασία.
2. Κάνω όποιες αλλαγές είναι απαραίτητες στις υπόλοιπες λέξεις.

π.χ. **Μείωση** των εκπομπών καυσαερίων. (Ονοματική)

Μειώθηκαν οι εκπομπές καυσαερίων. (Ρηματική)

Χρήση ονοματικών φράσεων

Οι ονοματικές φράσεις χρησιμοποιούνται πολύ συχνά σε τίτλους περιοδικών και εφημερίδων, σε τίτλους κεφαλαίων αλλά και διαφημιστικών κειμένων.

Ασκήσεις Εμπέδωσης

1) Σημειώνω με Χ αν οι φράσεις που ακολουθούν είναι ονοματικές ή ρηματικές.

	Ονοματική φράση	Ρηματική φράση
Λύση του προβλήματος της ανεργίας.		
Υποβλήθηκαν οι φορολογικές δηλώσεις.		
Ζήτησε εξηγήσεις για το συμβάν.		
Βελτίωση των συνθηκών ζωής των προσφύγων.		
Η περιποίηση του ηλικιωμένου.		
Άνοδος των μετοχών στο χρηματιστήριο.		
Η μισθοδοσία καταβάλλεται κάθε τέλος του μήνα.		

2) Μετατρέπω τις παρακάτω ρηματικές φράσεις σε ονοματικές.

Διοργανώθηκε φεστιβάλ στο σχολείο μας.

Καταστράφηκαν οι καλλιέργειες εξαιτίας του παγετού.

Αποκαταστάθηκε η κυκλοφορία των συρμών στο τμήμα Πειραιάς – Καλλιθέα.

Διακόπηκε η ηλεκτροδότηση λόγω τεχνικών εργασιών.

3) Μετατρέπω τις ονοματικές φράσεις σε ρηματικές.

Ξέσπασμα πυρκαγιάς σε δασική περιοχή της Μάνης.

Παραβίαση των δικαιωμάτων των παιδιών.

Δημιουργία νέου χορευτικού ομίλου του δήμου Ελληνικού–Αργυρούπολης.

Αύξηση της θερμοκρασίας το Σαββατοκύριακο.

- 4) Ξαναγράψω τις παρακάτω προτάσεις μετατρέποντας τις υπογραμμισμένες φράσεις από ονοματικές σε ρηματικές και το αντίστροφο, κάνοντας τις απαραίτητες αλλαγές.

Ο γιατρός ανέλαβε την περιποίηση του ασθενή.

.....

Τόνισε τη διαφωνία του με τις αποφάσεις της συνέλευσης.

.....

Είναι καθήκον μας να προστατεύουμε το περιβάλλον.

.....

Δήλωσε πως θα παραιτηθεί από τη θέση του υπουργού.

.....

- 5) Μετατρέπω τις παρακάτω ρηματικές φράσεις σε ονοματικές και το αντίστροφο.

Επέστρεψε στο σπίτι. →

Στρίβει δεξιά. →

Επιθυμεί να αποχωρήσει. →

Η προσπάθεια να κλαδέψει. →

Η γραφή στο τετράδιο. →

Γραμματικά φαινόμενα

Κλίση των επιθέτων σε -ης, -ής, -ές

Τα επίθετα σε -ής, -ής, -ές είναι δικατάληκτα. Έχουν δηλαδή δύο καταλήξεις, μία για το αρσενικό και το θηλυκό γένος, και μια ξεχωριστή για το ουδέτερο.

Ενικός αριθμός			
	Αρσενικό	Θηλυκό	Ουδέτερο
Ονομαστική	ο ασταθής	η ασταθής	το ασταθές
Γενική	του ασταθούς	της ασταθούς	του ασταθούς
Αιτιατική	τον ασταθή	την ασταθή	το ασταθές
Κλητική	-	-	-

Πληθυντικός αριθμός			
	Αρσενικό	Θηλυκό	Ουδέτερο
Ονομαστική	οι ασταθείς	οι ασταθείς	τα ασταθή
Γενική	των ασταθών	των ασταθών	των ασταθών
Αιτιατική	τους ασταθείς	τις ασταθείς	τα ασταθή
Κλητική	-	-	-

Έτσι κλίνονται τα: αληθής, ακριβής, ατυχής, διεθνής, υγιής, ευγενής, ασθενής, δημοφιλής, συνεχής, επιμελής, επιεικής, διεθνής, ελώδης κλπ.

- Όσα λήγουν σε -ώδης στη γενική πληθυντικού και στα τρία γένη κατεβάζουν τον τόνο στη λήγουσα: ο ελώδης → των ελωδών.
- Κάποια επίθετα μπορούν να χρησιμοποιηθούν και ως ουσιαστικά. π.χ. Λίγο πριν τη Γαλλική Επανάσταση την εξουσία είχαν στα χέρια τους οι ευγενείς. Όταν χρησιμοποιούνται ως ουσιαστικά (στο αρσενικό γένος), σχηματίζουν τη γενική σε -η: του ευγενή.

Ασκήσεις Εμπέδωσης

1) Κλίνω τις φράσεις στον παρακάτω πίνακα.

Ενικός αριθμός			
Ονομαστική	ο επιμελής μαθητής	η διεθνής συνάντηση	το ευτυχές γεγονός
Γενική			
Αιτιατική			
Κλητική			

Πληθυντικός αριθμός			
Ονομαστική			
Γενική			
Αιτιατική			
Κλητική			

2) Συμπληρώνω τις παρακάτω στήλες, όπως στο παράδειγμα.

α) ο επιτυχής	οι επιτυχείς	το επιτυχές	τα επιτυχή
β) ο διαπρεπής
γ) ο επιβλαβής
δ) ο συνήθης
ε) ο πολυμελής

3) Βάζω τις παρακάτω φράσεις στην ίδια πτώση του άλλου αριθμού.

το συνεχές ωράριο	→
των διεθνών συμβάσεων	→
τους επιεικείς δασκάλους	→
την ακριβή διεύθυνση	→
τα ελώδη μέρη	→
το ασφαλές μέρος	→
τις επικερδείς επιχειρήσεις	→
των θυελλωδών ανέμων	→

4) Συμπληρώνω τα κενά των φράσεων με τα παρακάτω επίθετα:

επιεικής, διεθνής, αλματώδης, στοιχειώδης, απλανής, προσεχής, μεγαλοφυής

- α) Η ιατρική επιστήμη έχει σημειώσει πρόοδο τα τελευταία χρόνια.
 β) Το διήμερο θα εορταστεί το Σπάρταθλον.
 γ) Τους κοιτούσε με βλέμμα
 δ) Δε συμπαθούσε τους αυστηρούς δικαστές. Ο ίδιος μάλιστα ήταν πολύ
 ε) Και σήμερα ακόμη εξακολουθεί να είναι πρόεδρος του Ερυθρού Σταυρού.
 στ) Είχε όλα τα γνωρίσματα του συνετού και ανθρώπου.
 ζ) Αμελεί ακόμη και τα πιο καθήκοντά του.

5) Τοποθέτησε στους παρακάτω πίνακες 6 από τα επίθετα που συμπλήρωσες στην άσκηση 4 και αναγνώρισε το γένος, την πτώση και τον αριθμό τους.

γένος	
πτώση	
αριθμός	

γένος	
πτώση	
αριθμός	

γένος	
πτώση	
αριθμός	

γένος	
πτώση	
αριθμός	

γένος	
πτώση	
αριθμός	

γένος	
πτώση	
αριθμός	

γένος	
πτώση	
αριθμός	

γένος	
πτώση	
αριθμός	

6) Μεταφέρω στον πληθυντικό αριθμό τις παρακάτω φράσεις.

- ο ειλικρινής διάλογος →
- η ιθαγενής κάτοικος →
- η διμερής συνάντηση →
- ο συνεπής υπάλληλος →
- το διεθνές αεροδρόμιο →

7) Συμπληρώνω τα κενά με το κατάλληλο επίθετο στον τύπο που πρέπει:

διεθνής, συνεχής, παρεμφερής, δηλητηριώδης, αυτοτελής, επικερδής

περιπτώσεις	κανόνες
οχιάς	επεισόδια
επιχείρηση	πιέσεις

Γραμματικά φαινόμενα

Η χρήση των παθητικών μετοχών

Οι μετοχές είναι λέξεις που παράγονται από ρήματα και χωρίζονται σε κλιτές (-μένος, -μένη, -μένο) και άκλιτες (-οντας / ώντας).

Προσέξατε κάτι;

Οι παραπάνω λέξεις έχουν φτιαχτεί από ρήματα:

θυμώνω → θυμωμένος
νευριάζω → νευριασμένος
τρέχω → τρέχοντας
γελώ → γελώντας

Οι ρέξεις αυτές είναι **μετοχές**. Φτιάχνονται από ρήματα και τις χρησιμοποιούμε για να δώσουμε **περισσότερες πληροφορίες** είτε για το πώς γίνεται αυτό που περιγράφει το **ρήμα** είτε για κάποια **ονομασική φράση**.

Τα ρήματα συνήθως έχουν δυο μετοχές

Ενεργητική Φωνή
ΑΚΛΙΤΗ ΜΕΤΟΧΗ

• Μετοχή Ενεστώτα:

- ώντας με ω (γελώντας)
- οντας με ο (χορεύοντας)

Παθητική Φωνή
ΚΛΙΤΗ ΜΕΤΟΧΗ

• Παθητικού Παρακειμένου:

- μένος (κοιμισμένος)
- μένη (φορτισμένη)
- μένο (κρεμασμένο)

• Παθητικού Ενεστώτα (πιο σπάνια):

- άμενος (τρεμάμενος)
- όμενος (εργαζόμενος)
- ώμενος (τιμώμενος)
- ούμενος (κατηγορούμενος)

Σημειώσεις για τις παθητικές μετοχές

- ✓ Κλίνονται όπως τα επίθετα, έχουν τρία γένη και έχουν τις καταλήξεις **-μένος, -μένη, -μένο**
πληγωμένος – πληγωμένη – πληγωμένο
- ✓ Συχνά έχουν τη **λειτουργία επιθέτου**.
Μου έριξε μια θυμωμένη ματιά.
Λειτουργεί ως επίθετο και προσδιορίζει το ουσιαστικό ματιά.
Μου φάνηκε κι εμένα πως ήταν θυμωμένος.
Μετοχή (δεν προσδιορίζει κάποιον όρο)
- ✓ Η μετοχή μπορεί να **σχηματίζει και επίρρημα**.
Μας κοίταξε όλους θυμωμένα.
Μετοχή που λειτουργεί ως τροπικό επίρρημα (πως μας κοίταξε;)

Η ορθογραφία στις καταλήξεις των μετοχών

-μμένος με δύο μμ	<ul style="list-style-type: none"> • στα ρήματα της α' συζυγίας με χαρακτήρα π, β, φ, πτ βάφω-βαμμένος, τρίβω-τριμμένος
-εμένος με ε	<ul style="list-style-type: none"> • ρήματα σε -εύω μαζεύω-μαζεμένος, μαγεύω-μαγεμένος
-ημένος με η	<ul style="list-style-type: none"> • αργοπορώ-αργοπορημένος, μαθαίνω-μαθημένος
-σμένος	<ul style="list-style-type: none"> • σε ρήματα της α' συζυγίας / διατηρούν το ι, η, υ, ει, οι που έχουν στην παραλήγουσα της οριστικής του ενεστώτα φοβίζω-φοβισμένος, ανθίζω-ανθισμένος
-ισμένος με ι	<ul style="list-style-type: none"> • σε μερικά ρήματα της β' συζυγίας ευτυχώ-ευτυχισμένος, τραγουδώ- τραγουδισμένος • Εξαιρείται η μετοχή μεθυσμένος
-ωμένος με ω	<ul style="list-style-type: none"> • στα ρήματα σε -ώνω πληγώνω-πληγωμένος, σηκώνω-σηκωμένος • στα παρακάτω ανώμαλα ρήματα βλέπω-ιδωμένος, λέγω-ειπωμένος, τρώω-φαγωμένος, πίνω-πιωμένος, κάνω-καμωμένος, γίνομαι-γινωμένος
-ώμενος με ω	<ul style="list-style-type: none"> • Όταν η μετοχή δεν τονίζεται στο «ω» προσδοκώ-προσδοκώμενος, τιμώ-τιμώμενος
-ομενος με ο	<ul style="list-style-type: none"> • όταν η μετοχή τονίζεται στο «ο» έρχομαι-ερχόμενος, εργάζομαι-εργαζόμενος

Επιπλέον πληροφορίες

- Μερικές φορές λέξεις που είναι κλιτές μετοχές **γίνονται ουσιαστικά**:
π.χ. το κρατούμενο, το ενδεχόμενο, το περιεχόμενο κ.ά.
- Μερικά ρήματα σχηματίζουν τη μετοχή αυτή με **δύο τρόπους**:
π.χ. τρέχω → τρεχούμενος, -η, -ο και τρεχάμενος, -η, -ο.
- Προσοχή στον σχηματισμό των μετοχών κάποιων ανώμαλων ρημάτων:
λέγω → ειπωμένος
τρώω → φαγωμένος
βλέπω → ιδωμένος
κάνω → καμωμένος
- Η ενεργητική μετοχή λειτουργεί ως επίρρημα που δείχνει τρόπο, χρόνο, αιτία, υπόθεση
Ήρθε τρέχοντας προς το μέρος μας. (πώς; Τρέχοντας → τρόπος)
Μιλώντας άσχημα, έγινε αντιπαθής (γιατί; Μιλώντας → αιτιολογική)

Συνήθως ένα ρήμα έχει δύο μετοχές, την μετοχή **Ενεργητικού Ενεστώτα** και τη μετοχή του **Παθητικού Παρακειμένου**.

Ρήμα	Μετοχή Ενεργητικού Ενεστώτα	Μετοχή Παθητικού Παρακειμένου
κλαίω	κλαίγ-οντας	κλα-μένος, -η, -ο
γελώ	γελ-ώντας	γελασ-μένος, -η, -ο

Υπάρχουν ρήματα που έχουν και τις **τρεις μετοχές**.

Ρήμα	Μετοχή Ενεργ. Ενεστώτα	Μετοχή Παθ. Ενεστώτα	Μετοχή Παθ. Παρακειμένου
καίω	καίγ-οντας	καιόμενος, -η, -ο	κα-μένος, -η, -ο
γράφω	γράφ-οντας	γραφόμενος, -η, -ο	γραμ-μένος, -η, -ο

Ασκήσεις Εμπέδωσης

1) Υπογραμμίζω τις παθητικές μετοχές στις παρακάτω προτάσεις.

- α. Ήταν νευρικός και αγανακτισμένος εξαιτίας της συμπεριφοράς του.
- β. Βρήκαμε ένα μικρό λευκό σκυλάκι να είναι πληγωμένο στο πόδι.
- γ. Οι αγρότες ήταν αποφασισμένοι για συνεχείς κινητοποιήσεις.
- δ. Τα κιτρινωπά φύλλα του πλατάνου κάλυψαν το χώμα.
- ε. Για να ζεσταθεί το σπίτι θα πρέπει το καλοριφέρ να είναι αναμμένο για ώρα.

2) Συμπληρώνω τις στήλες του παρακάτω πίνακα.

Ρήμα	Μετοχή Ενεργητικού Ενεστώτα	Μετοχή Παθητικού Παρακειμένου
λύνω		
δακρύζω		
ζητώ		
κρύβω		
τεντώνω		
μαθαίνω		
φροντίζω		
στέλνω		

3) Συμπληρώνω τις στήλες του παρακάτω πίνακα.

Ρήμα	Μετοχή Ενεργητικού Ενεστώτα	Μετοχή Παθητικού Ενεστώτα
τρέχω		
αμφισβητώ		
εργάζομαι		
τιμώ		
κρατώ		

4) Να συμπληρώσεις τα κενά των παρακάτω προτάσεων με την μετοχή των ρημάτων που βρίσκονται σε παρένθεση.

Οι (ενδιαφέρομαι) θα πρέπει να αφήσουν την αίτηση στη γραμματεία.

Σήμερα μιλήσαμε για τα καιρικά (φαίνομαι).

Στην έρημο σε πολλά σημεία υπάρχει (κινούμαι) άμμος.

Ήταν πολύ (κουράζω) από το πολύωρο ταξίδι.

Το κτήμα ήταν καλά (οργώνω).

Νόμιζε ότι τα κατάφερε, αλλά ήταν πολύ (γελώ).

5) Σχηματίζω τις μετοχές παθητικού παρακειμένου των παρακάτω ρημάτων.

αγανακτώ → ευτυχώ →

ανατρέφω → καταστρέφω →

απολυμαίνω → λαμβάνω →

αποστέλλω → μολύνω →

πετυχαίνω → δυστυχώ →

δακρύζω → σφάλλω →

6) Συμπληρώνω τα γράμματα που λείπουν στις μετοχές των παρακάτω προτάσεων και στη συνέχεια υπογραμμίζω όσες έχουν λειτουργία επιθέτου.

Μας κοιτούσε στενοχωρ μένος.

Μας μιλούσε με τα μάτια χαμηλ μένα.

Ο κερδ σμένος τελικά ήταν ο Παύλος.

τοποθέτησε τα ρούχα σου διπλ.....μένα στο συρτάρι!

Πρέπει να προσέχουμε ιδιαίτερα τις αλλοι.....μένες τροφές!

Οι απομακρσμένες περιοχές αντιμετωπίζουν προβλήματα.

Η καρέκλα είναι ακουμπ σμένη στον τοίχο.

Ήμουν πολύ αγχ.....μένος στη συνέντευξη.

Η μητέρα μάζεψε τα απλ μένα σεντόνια.

Ο ψαράς άφησε τα καθαρ σμένα ψάρια στο τραπέζι.

Ο ευτυχ σμένος μπαμπάς κοιτούσε το μωρό του.

Έπαιζαν χαρ μενα όλη την ώρα.

7) Συμπληρώνω τα κενά των παρακάτω μετοχών με μ ή μη.

γρα.....ένος	πικρα.....ένος	λιω.....ένος
διακεκο.....ένος	ρα.....ένος	επανείλη.....ένος
απογοητευ.....ένος	παντρε.....ένος	χτυπη.....ένος
αγαπη.....ένος	αλει.....ένος	καλυ.....ένος

8) Να γράψεις μονολεκτικά πως λέγεται:

- α. η μητέρα που εργάζεται
- β. το σχολείο που συστεγάζεται με κάποιο άλλο
- γ. αυτός που κατηγορείται
- δ. αυτός που ενδιαφέρεται για κάτι
- ε. αυτός που έχει αδικηθεί
- στ. αυτός που έχει αρραβωνιαστεί
- ζ. αυτό που κινείται
- η. αυτή που βραβεύεται

9) Επιλέγω τη σωστή απάντηση.

Η μετοχή ενεργητικού ενεστώτα του ρήματος αγκαλιάζω είναι:

- α) αγκαλιαζόμενος β) αγκαλιάζοντας γ) αγκαλιασμένος

Η μετοχή παθητικού ενεστώτα του ρήματος στερώ είναι:

- α) στερούμενος β) στερώμενος γ) στερημένος

Η μετοχή παθητικού παρακειμένου του ρήματος αλείφω είναι:

- α) αλειμμένος β) αλειφόμενος γ) αλείφοντας

Η μετοχή παθητικού παρακειμένου του ρήματος κοιμάμαι είναι:

- α) κοιμώμενος β) κοιμισμένος γ) κοιμούμενος

Η μετοχή παθητικού ενεστώτα του ρήματος γράφω είναι:

- α) γράφοντας β) γραφόμενος γ) γραμμένος

Γραμματικά φαινόμενα

Κυριολεξία - Μεταφορά - Παρομοίωση

Τα σχήματα λόγου είναι ιδιαίτεροι τρόποι έκφρασης που χρησιμοποιούνται για να γίνει ο λόγος πιο ζωντανός και παραστατικός. Μερικά από τα σχήματα λόγου είναι η μεταφορά και η παρομοίωση.

Κυριολεξία λέγεται το σχήμα λόγου στο οποίο η λέξη χρησιμοποιείται με την πραγματική της σημασία.

Η Ρίτσα αγόρασε ένα χρυσό κόσμημα.

Η ουρά της αλεπούς μερικές φορές είναι μαύρη.

Μεταφορά έχουμε όταν χρησιμοποιείται μια λέξη με αλλαγμένη σημασία, η οποία όμως συνδέεται με την πραγματική της σημασία.

Αυτά τα εμπόδια είναι βουνό για εμένα. (μεταφορά)

Με μεταφορική σημασία χρησιμοποιούμε όχι μόνο λέξεις αλλά και φράσεις ολόκληρες.

Τον έχω μες στην καρδιά μου → τον αγαπώ πάρα πολύ

Έφτασε ο κόμπος στο χτένι → δεν αντέχω άλλο

Παρομοίωση είναι το σχήμα λόγου που μας δείχνει ότι κάτι μοιάζει με κάτι άλλο. Για την παρομοίωση χρησιμοποιούμε τη λέξη σαν, όπως, λες και.

Μόλις τον είδε, χύθηκε πάνω του σαν το γεράκι.

Μου φάνηκε αδύνατος όπως το σκιάχτρο.

Είναι κατακόκκινος λες και είναι ντομάτα.

Ασκήσεις Εμπέδωσης

- 1) Στον πίνακα που ακολουθεί έχουν ανακατευτεί κυριολεξίες και μεταφορές. Τις ξεχωρίζω σημειώνοντας Κ για τις κυριολεξίες και Μ για τις μεταφορές.

σιδερένια πόρτα	Κ
γλυκιά θύμηση	Μ
καθαρό ποτήρι	
καθαρά ρούχα	
ίσιος άνθρωπος	
πικρά λόγια	
στραβή σανίδα	
τσουχτερή τσουκνίδα	
άνοιξε την πόρτα	
έπεσε και χτύπησε	
έπεσε σε συλλογή	
τον έφαγαν τα βάσανα	

σιδερένια χέρια	
γλυκά πορτοκάλια	
καθαρή αίθουσα	
καθαρά λόγια	
ίσιο ξύλο	
πικρό φάρμακο	
στραβή γνώμη	
τσουχτερά λόγια	
άνοιξε ο γείτονας μαγαζί	
έπεσαν οι τιμές	
έπεσε μέσα στο πηγάδι	
έφαγε η γάτα το ποντίκι	

- 2) Με καθένα από τα παρακάτω ρήματα να γράψεις μια μεταφορά και μια κυριολεξία:

πίνω, μασάω, χάνω, κόβω, χτυπώ

Κυριολεξία

Πίνω ένα ποτήρι γάλα.

.....

Μεταφορά

Ήπια το πικρό ποτήρι

.....

- 3) Οι ακόλουθες φράσεις λέγονται μεταφορικά. Βρίσκω τι σημαίνει η καθεμιά:

- α. Δεν περνά από το χέρι μου. →
- β. Έχει λεπτούς τρόπους. →
- γ. Θέλει να μας ρίξει στάχτη στα μάτια. →
- δ. Το στόμα του στάζει μέλι. →
- ε. Μας πότισε όλους φαρμάκι. →
- στ. Τράβηξε πολλά το τελευταίο διάστημα. →

4) Να υπογραμμίσεις τις παρομοιώσεις.

Η θάλασσα ήταν ήρεμη σαν λάδι.

Σαν δεν θέλεις να έρθεις, θα φύγω μόνος μου.

Κοιμήθηκε ήσυχα σαν πουλάκι.

Σαν έφτασαν το βράδυ μετά το ταξίδι, ήταν όλοι κουρασμένοι.

Το πρόσωπό του έλαμπε λες και ήταν άγγελος.

Με κοιτούσε σαν να με έβλεπε πρώτη φορά.

Οι Πυγμαίοι είναι κοντοί όπως οι νάνοι.

5) Στις παρακάτω προτάσεις να βάλεις τις παρομοιώσεις που ταιριάζουν.

σαν το λεμόνι, σαν κυπαρίσσι, σαν ξυράφι, σαν χελώνα, σαν δελφίни, σαν χέλι, σαν
αηδόνη, σαν σβούρα, σαν το σκύλο με τη γάτα

Τσακώνεται με την αδερφή της

Η Αφροδίτη τραγουδάει

Ο μαθητής αυτός είναι ψηλός

Γυρίζει.....

Ο Μάριος κολυμπά

Είναι κοφτερό

Ξεγλιστράει

Είναι αργός

Γραμματικά φαινόμενα

Απλή και επαυξημένη πρόταση

Οι προτάσεις ανάλογα με τους όρους που περιλαμβάνουν χωρίζονται σε απλές, σύνθετες, επαυξημένες και ελλειπτικές.

ΑΠΛΗ ΠΡΟΤΑΣΗ

Απλή ονομάζεται η πρόταση που περιλαμβάνει **μόνο τους κύριους όρους**, δηλαδή υποκείμενο, ρήμα, αντικείμενο ή κατηγορούμενο.

Μια απλή πρόταση μπορεί να πάρει τις εξής μορφές:

Ο Βρασίδας κοιμάται .	Υ + Ρ (αμετάβαστο)
Ο Βρασίδας διαβάζει βιβλία.	Υ + Ρ (μεταβατικό) + Α
Ο Βρασίδας είναι χαρούμενος.	Υ + Ρ (συνδετικό) + Κ
Ο Βρασίδας δίνει γλυκά στους φίλους μου .	Υ + Ρ (δίπτωτο) + Α1 (άμεσο) + Α2 (έμμεσο)

Παρατηρούμε ότι σε μια απλή πρόταση το αντικείμενο μπορεί να παραλείπεται, σε αντίθεση με το υποκείμενο που **δεν μπορεί να παραληφθεί**.

ΕΠΑΥΞΗΜΕΝΗ ΠΡΟΤΑΣΗ

Επαυξημένη ονομάζεται η πρόταση η οποία, **εκτός από τους κύριους όρους** (Υ-Ρ-Α ή Κ), περιέχει πληροφορίες που εξηγούν ή συμπληρώνουν τους κύριους όρους. Τις πληροφορίες αυτές τις ονομάζουμε **προσδιορισμούς**.

Ο Σπύρος διαβάζει **στο δωμάτιό του**.

Ο θείος μου **ο Πέτρος** κοιμάται **από το πρωί**.

Οι λέξεις που είναι με έντονη γραφή είναι προσδιορισμοί. Αν τους αφαιρέσουμε, μας μένει η απλή πρόταση.

Ασκήσεις Εμπέδωσης

1) Σημειώνω αν οι προτάσεις είναι απλές ή επαυξημένες.

- α. Ο δάσκαλος σήμερα δεν έβαλε ασκήσεις για το σπίτι. (.....)
- β. Ξαφνικά ακούστηκε μια βροντή. (.....)
- γ. Οι μαθητές κάνουν γυμναστική. (.....)
- δ. Η ορεινή πηγή είναι αξιοθέατο της περιοχής. (.....)
- ε. Η θάλασσα ήταν κρύα. (.....)
- στ. Ο άνεμος παρέσυρε το φουσκωτό. (.....)
- ζ. Ο θεός μας, ο Πέτρος, έφερε δώρα. (.....)

2) Σβήνω όσες λέξεις χρειάζεται ώστε οι προτάσεις από επαυξημένες να γίνουν απλές.

- α. Η χθεσινή καταιγίδα κατέστρεψε τις αγροτικές καλλιέργειες.
- β. Ο εργατικός υπάλληλος έγινε γρήγορα προϊστάμενος του τμήματος.
- γ. Η Σέριφος είναι το πιο ωραίο νησί των Κυκλάδων.
- δ. Ο απρόσεκτος οδηγός αγνόησε την προειδοποιητική πινακίδα στον δρόμο.
- ε. Η μητέρα κάθε Σάββατο έπλαθε το ψωμί νωρίς το πρωί.
- στ. Μέσα στο χωράφι φύτευσε το σιτάρι την άνοιξη.

3) Στον παρακάτω πίνακα, προσθέτω πληροφορίες για τον χρόνο και τον τόπο ώστε να γίνουν οι προτάσεις από απλές σε επαυξημένες.

ΑΠΛΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ	ΕΠΑΥΞΗΜΕΝΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ	
	ΧΡΟΝΟΣ	ΤΟΠΟΣ
Η σειρά προβλήθηκε.	Η σειρά προβλήθηκε χθες.	Η σειρά προβλήθηκε στον κινηματογράφο.
Η Μαρία έχασε το πορτοφόλι.		
Η οικογένειά μου κάνει ταξίδια.		
Ο παππούς σκάβει το χωράφι.		
Τα βουνά είναι χιονισμένα.		
Η εκδρομή ακυρώθηκε.		

- 4) Μετατρέπω τις προτάσεις που ακολουθούν από απλές σε επαυξημένες και το αντίστροφο, όπως στο παράδειγμα.

Η ηλεκτροδότηση αποκαταστάθηκε.

Η ηλεκτροδότηση στο ορεινό χωριό αποκαταστάθηκε επιτυχώς αργά το απόγευμα.....

Το χωριό έχει πλατεία.

Η κακοκαιρία των τελευταίων ημερών έχει προκαλέσει τεράστιες καταστροφές.

Η μητέρα σιδέρωσε τις πετσέτες.

Ο πατέρας μου έχει φτιάξει ένα εξοχικό στο Άργος.

Τα μικρά παιδιά αγαπούν πολύ τις εκδρομές στη φύση.

- 5) Σχηματίζω απλές προτάσεις χρησιμοποιώντας τις παρακάτω λέξεις ως υποκείμενο και ως αντικείμενο:

Ως υποκείμενο

- ο αθλητής:
- το αεροπλάνο:

Ως αντικείμενο

- ο αθλητής:
- το αεροπλάνο:

- 6) Στο παρακάτω κείμενο κυκλώνω τις απλές προτάσεις και υπογραμμίζω τις επαυξημένες.

Η μέρα των Θεοφανίων ξημέρωσε ηλιόλουστη. Ο ουρανός ήταν καταγάλανος. Οι καμπάνες χτυπούσαν από νωρίς. Οι πιστοί ήταν συγκεντρωμένοι στο καινούριο λιμάνι. Ο παπάς έψελνε. Οι νέοι του νησιού περίμεναν ανυπόμονα. Στο τέλος της λειτουργίας ο παπάς έριξε τον σταυρό στη γαλήνια θάλασσα. Τα παλικάρια βούτηξαν. Ο Γιώργος με γρήγορες απλωτές έβγαλε τον σταυρό.

ΕΝΟΤΗΤΑ 9:
ΣΥΣΚΕΥΕΣ.

Γραμματικά φαινόμενα

Προστακτική έγκλιση

Η οριστική, η υποτακτική και η προστακτική αποτελούν τις εγκλίσεις. Η προστακτική είναι μια έγκλιση που δεν σχηματίζει χρόνους (άχρονη) και μπορεί να είναι μόνο εξακολουθητική ή συνοπτική. Η προστακτική σχηματίζεται σε β' ενικό και β' πληθυντικό.

Ρήματα α' συζυγίας

Ενεργητική φωνή	
Εξακολουθητική	Συνοπτική
γράφε	γράψε
γράφετε	γράψτε

Παθητική φωνή	
Εξακολουθητική	Συνοπτική
(γράφου)	γράψου
(γράφεστε)	γραφτείτε

Ρήματα β' συζυγίας

Α' τάξη

Ενεργητική φωνή	
Εξακολουθητική	Συνοπτική
χτύπα	χτύπησε
χτυπάτε	χτυπήστε

Παθητική φωνή	
Εξακολουθητική	Συνοπτική
-	χτυπήσου
-	χτυπηθείτε

Β' τάξη

Ενεργητική φωνή	
Εξακολουθητική	Συνοπτική
-	οδήγησε
οδηγείτε	οδηγήστε

Παθητική φωνή	
Εξακολουθητική	Συνοπτική
-	οδηγήσου
-	οδηγηθείτε

Σε κάποια ρήματα είτε της α' είτε της β' συζυγίας μπορεί στην παθητική φωνή να μην υπάρχει τύπος της εξακολουθητικής προστακτικής, όπως για παράδειγμα τα ρήματα γράφω και χτυπώ.

Στο β' πληθυντικό προστακτικής αορίστου ενεργητικής φωνής, εκτός από την κατάληξη **-τε**, υπάρχει και ο λόγιος τύπος σε **-έτε** π.χ γράψτε και γράψετε.

Ορθογραφία της προστακτικής

Ρήματα σε **-ίζω, -ήζω, -ύζω, -οίζω, -είζω**

Διατηρούν το [ι] σε όλες τις εγκλίσεις!

	Οριστική	Συνοπτική προστακτική
-ίζω	χτίζω, εξοπλίζω, σχίζω	χτίστε, εξοπλίστε, σχίστε
-ήζω	πήζω, πρήζω	πήξτε, πρήξτε
-ύζω	αναβλύζω, δακρύζω, γογγύζω, ολολύζω, κατακλύζω, κελαρύζω, συγχύζω, σφύζω	δακρύστε, κατακλύστε
-οίζω,	αθροίζω	αθροίστε
-είζω	δανείζω	δανείστε

Οι καταλήξεις **-είτε, -είται και -ήστε, -είτε**

Η κατάληξη **-είται**

Γ' ενικό πρόσωπο (αυτό)
Παθητική Φωνή Ενεστώτα

Το αυτοκινητάκι **κινείται** αντικοινωνικά.

Η ομάδα μας **αδικείται** από το αποτέλεσμα.

Η κατάληξη **-είτε**

Β' πληθυντικό πρόσωπο (εσείς)
Ενεργητική Φωνή όλες οι εγκλίσεις

εσείς **κινείτε** (οριστική)
να **κινείτε** (υποτακτική εξακ.)
να **κινήσετε** (υποτακτική συν.)
κινήσετε (προστακτική)

Η κατάληξη **-ήστε**

Β' πληθυντικό πρόσωπο (εσείς)
Συνοπτική προστακτική
Ενεργητική Φωνή

εσείς **μλήστε**
εσείς **σιωπήστε**

Η κατάληξη **-είτε**

Β' πληθυντικό πρόσωπο (εσείς)
Παθητική Φωνή Οριστική Ενεστώτα

Στα ρήματα σε **-ούμαι**
(θεωρούμαι) εσείς **θεωρείστε**
(κινούμαι) εσείς **κινείστε**

Ασκήσεις Εμπέδωσης

1) Συμπληρώνω τις παρακάτω στήλες.

	Εξακολουθητική προστακτική		Συνοπτική προστακτική	
	β' ενικό	β' πληθυντικό	β' ενικό	β' πληθυντικό
στολίζω				
αγαπώ				
στέκομαι				
κατεβαίνω				
βρίσκω				
έρχομαι				
αγοράζω				

2) Γράφω τα ρήματα στην κατάλληλη στήλη του πίνακα, αφού πρώτα εντοπίσω την έγκλιση τους.

- α. Πρέπει να βάλετε πρώτα τα μακαρόνια στην κατσαρόλα.
- β. Γέμισε τον βραστήρα με νερό.
- γ. Η θερμοκρασία αρχίζει να ανεβαίνει.
- δ. Φορτίστε το κινητό όταν η μπαταρία σας είναι σχεδόν άδεια.
- ε. Μπορείτε να διακόψετε τη συνομιλία πατώντας έξοδο.
- στ. Μη χρησιμοποιείτε χημικά προϊόντα για να καθαρίσετε τη συσκευή.

Προστακτική	Υποτακτική

3) Συμπληρώνω τα κενά των ρημάτων με τα γράμματα που λείπουν.

- α. Αν....ξετε προσεκτικά το καπάκι της συσκευής.
- β. Τραβ....ξετε το κάθισμα πίσω για να είστε πιο άνετα.
- γ. Τοποθετ.....στε το φίλτρο στην υποδοχή της καφετιέρας.

- δ. Μπ..... στην ιστοσελίδα μας για να ενημερωθ..... για τα νέα μας.
 ε. Του χρόνου θα προηγ..... στη βαθμολογία.
 στ. Το ανταλλακτικό τοποθετ..... από εξειδικευμένο συνεργείο.
 ζ. Επικοινων.....στε μαζί μας στέλνοντας ηλεκτρονικό μήνυμα.
 η. Εσείς κιν.....στε με σταθερή ταχύτητα.
 θ. Αρχ.....στε τις προετοιμασίες αύριο.
 ι. Για να συνδεθείτε με τη γραμματεία, πατ.....στε δύο.
 ια. Ρυθμ.....στε την ένταση των ηχείων σας.
 ιβ. Τερματ.....στε τη λειτουργία του υπολογιστή πριν από κάθε επισκευή.
 ιγ. Ξέρω ότι στερ..... το παιχνίδι για τα μαθήματα

- 4) Σημειώνω δίπλα σε κάθε πρόταση την έγκλιση του ρήματος. Έπειτα ξαναγράφω την πρόταση στις άλλες δυο εγκλίσεις. Για τη συνοπτική υποτακτική & προστακτική χρησιμοποιώ β' πληθυντικό πρόσωπο ενώ για την οριστική ενεστώτα α' πληθυντικό πρόσωπο.

	Συνδέουμε την τηλεόραση με την κεραία.

	Κρατήστε πατημένο το πλήκτρο για δύο δευτερόλεπτα.

	Μην κολλάτε στις κολώνες αφίσες.

	Να κλείσετε τα παράθυρα της τάξης.

	Θέστε τη συσκευή σε κατάσταση αναμονής.

5) Συμπληρώνω τον πίνακα όπως στο παράδειγμα.

Οριστική Ενεστώτα	Οριστική Αορίστου	Συνοπτική Υποτακτική	Συνοπτική Προστακτική
αρχίζω	άρχισες	να αρχίσεις	άρχισε
	μελέτησες		
		να κοιμηθείς	
			συγκεντρώσου
	βρήκες		
		να κρατηθείς	

6) Κάνω γραμματική αναγνώριση στα υπογραμμισμένα ρήματα των προτάσεων.

Επίλεξε όποιο από τα παρακάτω προϊόντα επιθυμείς.

Έγκλιση	Χρόνος ή ποιόν ενέργειας	Πρόσωπο & Αριθμός	Φωνή	Συζυγία

Ο Νικόλας επέλεξε να πάει διακοπές στη Σαντορίνη.

Έγκλιση	Χρόνος ή ποιόν ενέργειας	Πρόσωπο & Αριθμός	Φωνή	Συζυγία

Ας τιμήσουμε τους καλεσμένους με ένα δείπνο!

Έγκλιση	Χρόνος ή ποιόν ενέργειας	Πρόσωπο & Αριθμός	Φωνή	Συζυγία

Ανέβαλλε συνεχώς τις υποχρεώσεις του.

Έγκλιση	Χρόνος ή ποιόν ενέργειας	Πρόσωπο & Αριθμός	Φωνή	Συζυγία

Μέχρι το απόγευμα να έχεις στείλει όλες τις παραγγελίες στο ταχυδρομείο.

Έγκλιση	Χρόνος ή ποιόν ενέργειας	Πρόσωπο & Αριθμός	Φωνή	Συζυγία

Χρησιμοποίησε τον χάρακα για την αντιστοίχιση.

Έγκλιση	Χρόνος ή ποιόν ενέργειας	Πρόσωπο & Αριθμός	Φωνή	Συζυγία

Γραμματικά φαινόμενα

Βουλητικές προτάσεις

Οι βουλητικές προτάσεις είναι δευτερεύουσες ονοματικές προτάσεις που ξεκινάνε με το μόριο **να**.

Βουλητικές προτάσεις

Οι βουλητικές προτάσεις είναι εξαρτημένες προτάσεις που εκφράζουν επιθυμία, σχεδιασμό ή ευχή και **εισάγονται με το μόριο «να»**.

Οι βουλητικές προτάσεις μπορεί να έχουν τις παρακάτω λειτουργίες:

Α) Αντικείμενο

Από μικρός έμαθα να λέω την αλήθεια.

Αντικείμενο στο ρήμα έμαθα.

Β) Υποκείμενο απρόσωπων ρημάτων και απρόσωπων εκφράσεων.

Απρόσωπες εκφράσεις ή ρήματα είναι αυτά που δεν έχουν για υποκείμενο κάποιο πρόσωπο ή πράγμα, αλλά ολόκληρη πρόταση. Τα ρήματα αυτά τα συναντάμε συνήθως στο τρίτο ενικό πρόσωπο.

Ορισμένα από τα πιο συνηθισμένα είναι τα παρακάτω: πρέπει, μπορεί, ταιριάζει, αξίζει, επιτρέπεται, χρειάζεται, απαγορεύεται, είναι ανάγκη, είναι αδύνατον κ.ά.

Πρέπει να διατηρούμε τον χώρο καθαρό.

Υποκείμενο στο απρόσωπο ρήμα «πρέπει».

Γ) Επεξήγησης.

Αυτό είναι τύχη, να κερδίσεις το λαχείο.

Επεξήγηση στη δεικτική αντωνυμία αυτό της κύριας πρότασης.

Έτσι πραγματοποιήθηκε το όνειρό μου, να γίνω κτηνίατρος.

Επεξήγηση στο ουσιαστικό όνειρο της κύριας πρότασης.

ΘΥΜΑΜΑΙ

Όταν οι βουλευτικές προτάσεις έχουν ρόλο αντικειμένου και υποκειμένου, δε χωρίζονται με κόμμα από τις κύριες. Χωρίζονται με κόμμα όταν έχουν ρόλο επεξήγησης.

Τελικές προτάσεις

Όταν θέλουμε να δείξουμε για ποιο σκοπό γίνεται κάτι, χρησιμοποιούμε τελικές προτάσεις. Αυτές εισάγονται με έναν από τους τελικούς συνδέσμους (για να, να). Μετά από ρήματα που δείχνουν κίνηση, οι τελικές προτάσεις συνήθως εισάγονται με να.

π.χ. Τρέχω να προλάβω τον Ορέστη.

Ξεχωρίζουμε τις βουλευτικές από τις τελικές προτάσεις, γιατί στις βουλευτικές δεν μπορούμε να αντικαταστήσουμε το «να» με το «για να».

Θέλω να πάω στον κινηματογράφο.

αλλά όχι

Θέλω ~~για να~~ πάω στον κινηματογράφο.

Ασκήσεις Εμπέδωσης

- 1) Στο παρακάτω κείμενο να υπογραμμίσεις τις τελικές προτάσεις και να κυκλώσεις τις βουλευτικές.

Η περιοχή των Πρεσπών με τον εντυπωσιακό αριθμό των πουλιών, όπως είναι οι πελεκάνοι, μπορεί να γίνει ένα πραγματικό Οικοτουριστικό Κέντρο. Στη χώρα μας τα τελευταία χρόνια αυξάνεται ο αριθμός των οικοτουριστών οι οποίοι έρχονται να παρατηρήσουν τα πουλιά στον Έβρο και στις Πρέσπες. Ακόμα, επιθυμούν να δουν τα λουλούδια στον Όλυμπο και να μελετήσουν τη συμπεριφορά της φώκιας στις Σποράδες. Τέλος, κάθε χρόνο υπάρχουν οργανωμένες ομάδες τουριστών που έρχονται να δουν τα λουλούδια της πατρίδας μας την άνοιξη.

- 2) Συμπληρώνω τα κενά με τον σύνδεσμο «για να» όταν πρόκειται για τελική πρόταση και με τον σύνδεσμο «να» όταν πρόκειται για βουλητική πρόταση.

Πήγε στον οδοντίατρο κάνει καθαρισμό στα δόντια του.

Ήθελε πάει στο εξωτερικό τα Χριστούγεννα.

Μίλησε στα παιδιά τα ευαισθητοποιήσει για περιβαλλοντικά ζητήματα.

Προτιμούσε ταξιδέψει με το τραίνο.

Έβαλε τα ακουστικά ακούσει μουσική.

Με έπεισε γραφτώ στο γυμναστήριο.

- 3) Υπογραμμίζω τις βουλητικές προτάσεις και επιλέγω τον ρόλο που έχουν.

α. Είχα σκοπό να φύγω.	α) αντικείμενο	β) υποκείμενο
β. Ήθελα πολύ να έρθω μαζί σας.	α) αντικείμενο	β) υποκείμενο
γ. Μου είπε να του φέρω ένα κατσαβίδι.	α) αντικείμενο	β) υποκείμενο
δ. Πρέπει να είσαι προσεκτικός.	α) αντικείμενο	β) υποκείμενο
ε. Απαγορεύεται να μπειτε μέσα.	α) αντικείμενο	β) υποκείμενο
στ. Άνοιξε το κλιματιστικό, να δροσιστείς.	α) αντικείμενο	β) υποκείμενο

- 4) Να αντικαταστήσεις τις υπογραμμισμένες φράσεις με εξαρτημένη τελική πρόταση, όπως στο παράδειγμα:

Ήρθε για εποπτεία των φοιτητών.

Ήρθε, για να εποπτεύσει τους φοιτητές.

Ο διαιτητής σφύριξε για τη λήξη του αγώνα.

Τον κάλεσα για συμπάρασταση.

Συγκέντρωσε χρήματα για την επισκευή του υπολογιστή.

Κάλεσαν γιατρό για ενημέρωση των μαθητών.

5) Στις παρακάτω περιόδους υπογραμμίζω τις δευτερεύουσες προτάσεις που εισάγονται με το «να». Στη συνέχεια ξεχωρίζω τις τελικές από τις βουλητικές και το γράφω δίπλα, όπως στο παράδειγμα.

Πρέπει να διαβάσω περισσότερο.	→ βουλητική
Έτρεχε να προλάβει.	→ τελική
Πήγε στην Αμερική να σπουδάσει.	→
Έφυγε στην πλατεία να παίξει.	→
Είχα σκοπό να κουρευτώ.	→
Έτρεξε να ανοίξει την πόρτα.	→
Δεν είχε καιρό να συναντηθούμε.	→
Είχα σκοπό να φύγω.	→

6) Προσπαθώ να ενώσω τις παρακάτω προτάσεις, ώστε η μία από τις δύο να γίνει τελική. Κάνω όλες τις απαραίτητες αλλαγές.

Αγόρασα μνήμη για το κινητό μου. Αποθηκεύω ταινίες.

.....

Πήρα φαγητό μαζί μου. Τρώω στο γραφείο.

.....

Έκανε μια στάση. Ξεκουραστεί για λίγο.

.....

Η Νίκη άνοιξε το ραδιόφωνο. Ακούει μουσική.

.....

Η μητέρα μου έθεσε σε λειτουργία το κλιματιστικό. Ζεσταίνεται.

.....

ΕΝΟΤΗΤΑ 10:
Ατυχήματα.

Γραμματικά φαινόμενα

Γενικό συντακτικό

Σύνταξη είναι ο τρόπος με τον οποίον οι λέξεις μπαίνουν σε μια σειρά για να δημιουργήσουν προτάσεις και έτσι να βγει το νόημα που θέλουμε.

Το υποκείμενο

Υποκείμενο είναι η λέξη (ή το σύνολο λέξεων) που φανερώνει ή δηλώνει **ποιος ή ποιοι** ενεργούν ή παθαίνουν κάτι ή βρίσκονται σε μία κατάσταση ή έχουν κάποια ιδιότητα.

Για να βρούμε το υποκείμενο του ρήματος, ρωτάμε **ποιος ή τι κάνει / παθαίνει** αυτό που δηλώνει το ρήμα της πρότασης.

Το χαρτί τσαλακώθηκε. (Ποιο τσαλακώθηκε; **Το χαρτί**)

Όσοι ήρθαν πρώτοι να πάνε αριστερά. (Ποιοι να πάνε αριστερά; **Όσοι ήρθαν πρώτοι**)

Το υποκείμενο μπορεί να είναι:

- ουσιαστικό** → Ο Λευτέρης μιλά.
- αντωνυμία** → Εγώ έδωσα τα κλειδιά.
- επίθετο ή κλιτή μετοχή με άρθρο** → Οι εργαζόμενοι θα απεργήσουν.
- άλλο μέρος του λόγου ή φράση με άρθρο** → Το ότι γύρισε στην ομάδα είναι σημαντικό.
- εξαρτημένη πρόταση** όταν το ρήμα της πρότασης είναι απρόσωπο → Απαγορεύεται να χρησιμοποιείτε κινητά τηλέφωνα. Πρέπει να μιλάτε λιγότερο.
- δευτερεύουσα αναφορική πρόταση** (προτάσεις που αρχίζουν με το όποιος, όσος κλπ.) → Όσοι τερματίσουν πρώτοι θα βραβευθούν.

Το υποκείμενο:

- ✚ Βρίσκεται πάντα σε ονομαστική πτώση.
- ✚ Δε χωρίζεται από το ρήμα με κόμμα.

Το αντικείμενο

Αντικείμενο είναι η λέξη ή η φράση στην οποία μεταβιβάζεται η ενέργεια του ρήματος της πρότασης.

Για να βρούμε το αντικείμενο του ρήματος κάνουμε την ερώτηση **τι, ποιον, ποιο, ποιανού, σε ποιον;**

Φοβάται μήπως έχει ξεχάσει τα βιβλία του. (**Τι** φοβάται; μήπως έχει ξεχάσει τα βιβλία του)

Ο δάσκαλος βοηθά τον μαθητή. (**Τι/Ποιον** βοηθά; τον μαθητή)

Το αντικείμενο μπορεί να είναι:

- α) **ουσιαστικό** (κύριο ή κοινό όνομα) → Είδα τον Αλέξη.
- β) **αντωνυμία** → Την πήρα τηλέφωνο.
- γ) **επίθετο ή κλιτή μετοχή με άρθρο** → Φρόντισε τους πληγωμένους.
- δ) **άλλο μέρος του λόγου ή φράση με άρθρο** → Ρώτησε το πού και το πώς.
- ε) **εξαρτημένη πρόταση** → Θέλω να περάσει αυτός ο δύσκολος μήνας.
- στ) **φράση με πρόθεση** (εμπρόθετο αντικείμενο) → Η Ευτυχία μοιάζει με τη μητέρα της. (=της μητέρας της)

Το αντικείμενο:

- ⚡ Όταν είναι κλιτό μέρος του λόγου **βρίσκεται** συνήθως σε πτώση **αιτιατική** και πιο σπάνια σε γενική.
Έδωσε τη γάτα. (ουσιαστικό σε αιτιατική)
Μοιάζει της μάνας. (ουσιαστικό σε γενική)
- ⚡ **Μπορεί και να παραλείπεται**, όταν εύκολα εννοείται:
Ο ζαχαροπλάστης έφτιαξε πολλά γλυκά, αλλά ο ίδιος δεν έφαγε. (εννοείται γλυκά)

Μεταβατικά και Αμετάβατα ρήματα

Μεταβατικά είναι τα ενεργητικά ρήματα που χρειάζονται αντικείμενο για να συμπληρωθεί η έννοιά του.

Ετοίμασα την εργασία. (Τι ετοίμασα; Την εργασία → Ετοίμασα: μεταβατικό ρήμα)

Ο Ορέστης μίλησε στη Μαρία. (Σε ποια μίλησε ο Ορέστης; Στη Μαρία → Μίλησε: μεταβατικό ρήμα)

Αμετάβατα είναι τα ενεργητικά ρήματα που δεν παίρνουν αντικείμενο, γιατί η ενέργειά τους δε μεταβαίνει σε κάποιον άνθρωπο, ζώο ή πράγμα.

Ο Ορέστης τρέχει.

Ο Βρασίδης ροχαλίζει.

Μονόπτωτα και δίπτωτα ρήματα

Μονόπτωτα είναι τα ρήματα που παίρνουν ένα μόνο αντικείμενο.

Η Σταυρούλα πλήρωσε τον οδηγό.

Δίπτωτα είναι τα ρήματα που παίρνουν δύο αντικείμενα.

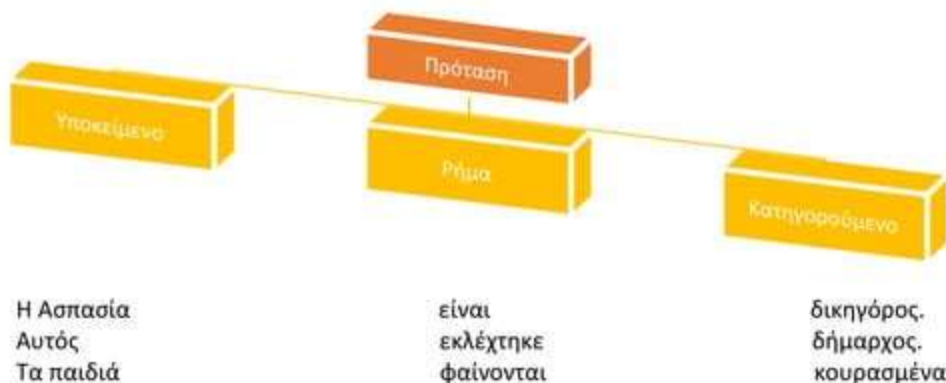
Η Σταυρούλα μού είπε τι να διαβάσω.

Συνδεδεμένα ρήματα και Κατηγορούμενο

Εκτός από τα μεταβατικά και τα αμετάβατα ρήματα, υπάρχουν στη γλώσσα μας και τα **συνδεδεμένα ρήματα**. Τα πιο συνηθισμένα συνδεδεμένα ρήματα είναι το **είμαι** και το **γίνομαι**. Τα ρήματα αυτά συντάσσονται με κατηγορούμενο και όχι αντικείμενο.

Συχνά, χρησιμοποιούνται ως συνδεδεμένα ρήματα και τα: φαίνομαι, λέγομαι, βρίσκομαι, γεννιέμαι, καλούμαι, ονομάζομαι, θεωρούμαι, αποδεικνύομαι, παρουσιάζομαι, ανακηρύσσομαι, εκλέγομαι, διορίζομαι, μοιάζω, παρουσιάζομαι, χειροτονούμαι κλπ.

Τα ρήματα αυτά, συνδέουν το υποκείμενο τους με μια άλλη λέξη η οποία δηλώνει ποια **ιδιότητα**, ποιο **χαρακτηριστικό** έχει το υποκείμενο ή σε ποια **κατάσταση** βρίσκεται. Η λέξη που φανερώνει ότι το υποκείμενο έχει μια ιδιότητα, ένα χαρακτηριστικό ή βρίσκεται σε μία κατάσταση ονομάζεται **κατηγορούμενο**.

Ως κατηγορούμενα μπορούν να μπουν διάφορα μέρη του λόγου:

- ✓ ουσιαστικά
- ✓ επίθετα
- ✓ κλιτές μετοχές
- ✓ αριθμητικά
- ✓ επιρρήματα
- ✓ φράσεις με προθέσεις
- ✓ δευτερεύουσες προτάσεις (Να γίνεις ό,τι θέλεις.)

Το κατηγορούμενο βρίσκεται στην ίδια πτώση με το υποκείμενο του συνδετικού ρήματος, δηλαδή σε ονομαστική.

Άμεσο και Έμμεσο Αντικείμενο

Τα δίπτωτα ρήματα συντάσσονται με δύο αντικείμενα, το άμεσο και το έμμεσο. Γενικά ισχύει ότι:

Μας είπες ψέματα.

Το έμμεσο αντικείμενο συχνά είναι ο αδύνατος τύπος μιας προσωπικής αντωνυμίας (μου, σου, του, μας, σας, τους κ.ά.)

Πως διακρίνω το άμεσο από το έμμεσο αντικείμενο

1

Γενική - Αιτιατική

Έμμεσο αντικείμενο

Άμεσο αντικείμενο

Του έκανα **σινιάλο** από μακριά.

↓
Έμμεσο
(Γενική)

↓
Άμεσο
(Αιτιατική)

2

Αιτιατική προσώπου – Αιτιατική Πράγματος

- Άμεσο αντικείμενο.
- Αν μπορεί να αντικατασταθεί με πρόθεση γίνεται έμμεσο.

- Έμμεσο αντικείμενο.

Η μητέρα μου **με** τάζει κάθε μέρα **πατάτες**.

↓
Άμεσο
(Αιτιατική προσώπου
που δεν μπορεί να
αντικατασταθεί με
πρόθεση)

↓
Έμμεσο
(δηλώνει πράγμα)

Διδάσκει **τους μαθητές** **μαθηματικά**

↓
Έμμεσο
(Αιτιατική προσώπου που
μπορεί να αντικατασταθεί
με πρόθεση:
στους μαθητές)

↓
Άμεσο
(Δεν μπορεί να γίνει
με πρόθεση)

3

Αιτιατική Πράγματος - Αιτιατική Πράγματος

Έμμεσο αντικείμενο είναι εκείνο που μπορεί να αντικατασταθεί με εμπρόθετο αντικείμενο.

Έσπειρε **το χωράφι** **λαχανικά**

↓
Άμεσο
(Αν πούμε **στο χωράφι**
δεν είναι αντικείμενο γιατί
πλέον δηλώνει τόπο «που;»)

↓
Έμμεσο
(**με λαχανικά**)

Ασκήσεις Εμπέδωσης

1. Υπογραμμίζω τα αντικείμενα των παρακάτω προτάσεων.

Η μαμά σκούπισε το καθιστικό.

Κατάλαβε τι έκανε λάθος.

Εσένα κατηγορούσε διαρκώς.

Έφτιαξα δύο βάρφλες για πριινό.

Τον αναγνώρισε αμέσως.

Φρόντιζε τους ηλικιωμένους και τους ανήμπορους.

2. Υπογραμμίζω τα υποκείμενα των παρακάτω προτάσεων.

Το μυστήριο λύθηκε.

Εσείς πήρατε αριθμό προτεραιότητας;

Στον διαγωνισμό συμμετέχουν άνδρες και γυναίκες.

Απαγορεύεται το κάπνισμα.

Ήταν θετικό το ότι δεν έφυγες.

Ο δημοφιλής ηθοποιός έδωσε τηλεοπτική συνέντευξη.

3. Υπογραμμίζω τα ρήματα των προτάσεων και σημειώνω αν είναι μεταβατικά ή αμετάβατα.

Εγγραψα μια έκθεση στον υπολογιστή. (.....)

Κοιμάται πολύ βαριά. (.....)

Ξεκουράζομαι το μεσημέρι. (.....)

Ο τελευταίος να κλείσει την πόρτα. (.....)

Δεν με νοιάζει καθόλου. (.....)

Του είπε την αλήθεια. (.....)

4. Να αναγνωρίσεις αν τα ρήματα των παρακάτω προτάσεων είναι μονόπτωτα ή δίπτωτα.

α. Έφερε στον αδερφό της φαγητό. (.....)

β. Δεν με νοιάζει καθόλου. (.....)

γ. Αποκάλυψε την αλήθεια. (.....)

δ. Ο Νίκος μου δάνεισε ένα βιβλίο. (.....)

ε. Το ασθενοφόρο μετέφερε τον τραυματία στο νοσοκομείο. (.....)

- στ. Ο καθηγητής διδάσκει τα παιδιά μαθηματικά. (.....)
- ζ. Η γιαγιά είπε ένα παραμύθι. (.....)
- η. Με ρώτησε κάτι. (.....)
- θ. Έσπειρε το χωράφι λαχανικά. (.....)
- ι. Φρόντιζε τους φτωχούς και τους ανήμπορους. (.....)

5. Εντοπίζω τα συνδετικά ρήματα του κειμένου και γράφω στον πίνακα τα υποκείμενα και τα κατηγορούμενά τους.

Όταν το φανάρι είναι κόκκινο, δεν πρέπει να περνάμε το δρόμο. Διασχίζουμε τον δρόμο, μόνο όταν το φανάρι γίνει πράσινο για τους πεζούς. Οι διασταυρώσεις θεωρούνται επικίνδυνες, γι' αυτό πρέπει να είμαστε όλοι προσεχτικοί. Μπορεί ο δρόμος να φαίνεται ασφαλής, αλλά δεν πρέπει να ενεργούμε επιπόλαια. Πολλές φορές οι οδηγοί είναι βιαστικοί και αναπτύσσουν, χωρίς να επιτρέπεται, μεγάλες ταχύτητες. Τότε αυξάνονται οι πιθανότητες να συμβεί κάποιο ατύχημα.

ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟ	ΡΗΜΑ	ΚΑΤΗΓΟΡΟΥΜΕΝΟ

6. Υπογραμμίζω τα αντικείμενα και σημειώνω ποιο είναι άμεσο και ποιο έμμεσο.

- α. Η Γιώτα πρόσφερε γλυκά στους μαθητές.
 άμεσο: έμμεσο:
- β. Σας χρωστάω μεγάλη χάρη.
 άμεσο: έμμεσο:
- γ. Ο θείος μάς είπε την ιστορία.
 άμεσο: έμμεσο:
- δ. Μου θύμισε το σημερινό ραντεβού.
 άμεσο: έμμεσο:
- ε. Μαθαίνει τη Χριστίνα κιθάρα.
 άμεσο: έμμεσο:

στ. Διδάσκει τους μαθητές φυσική.

άμεσο:

έμμεσο:

ζ. Μας είτε την αλήθεια.

άμεσο:

έμμεσο:

η. Έσπειρε το χωράφι λαχανικά.

άμεσο:

έμμεσο:

7. Κάνω σύνταξη στις παρακάτω προτάσεις και σημειώνω + στο σωστό κουτάκι του πίνακα, ανάλογα με το είδος κάθε ρήματος.

α) Ο δρόμος φαίνεται άδειος.

β) Η Αριάδνη μας χάρισε τα μολύβια της.

γ) Η μητέρα στολίζει το δέντρο.

δ) Το μωρό πεινάσε.

ε) Σου έστειλα το γράμμα.

στ) Ο Άγγελος εκλέχτηκε πρόεδρος της τάξης.

ζ) Η μητέρα ξεκουράζεται.

η) Το χταπόδι θεωρείται έξυπνο ζώο.

θ) Εμφανίστηκαν ξαφνικά δελφίνια.

ι) Κρύφτηκε στο δωμάτιο.

ια) Μοίρασε γλυκά και χυμούς για τη γιορτή του.

Ρήμα	Συνδεδειγμένο	Αμετάβητο	Μεταβητικό	Μονόπτωτο	Δίπτωτο
φαίνεται					
χάρισε					
στολίζει					
πεινάσε					
έστειλα					
εκλέχτηκε					
ξεκουράζεται					
θεωρείται					
Εμφανίστηκαν					
Κρύφτηκε					
Μοίρασε					

8. Χαρακτηρίζω τις προτάσεις ως Σωστές ή Λανθασμένες.

- α. (.....) Μεταβατικά είναι τα ρήματα που έχουν αντικείμενο.
- β. (.....) Τα ρήματα που συντάσσονται με κατηγορούμενο λέγονται συνδετικά.
- γ. (.....) Το αντικείμενο απαντάει και στην ερώτηση «σε ποιον;».
- δ. (.....) Τα απρόσωπα ρήματα παίρνουν ως αντικείμενο προτάσεις.
- ε. (.....) Το υποκείμενο θα πρέπει πάντα να δηλώνεται σε μια πρόταση.
- στ. (.....) Ένα ρήμα μπορεί να έχει περισσότερα από ένα υποκείμενα.
- ζ. (.....) Ρήμα είναι μια λέξη που δείχνει ότι ένα πρόσωπο μόνο ενεργεί.
- η. (.....) Όταν έχω μόνο ένα αντικείμενο είναι άμεσο.
- θ. (.....) Το άμεσο αντικείμενο συνήθως απαντά στην ερώτηση «τι;» και το έμμεσο στην ερώτηση «σε ποιον;».
- ι. (.....) Στα ρήματα που συντάσσονται με γενική και αιτιατική, άμεσο είναι το αντικείμενο σε γενική και έμμεσο το αντικείμενο σε αιτιατική.
- ια. (.....) Το αντικείμενο μπορεί να είναι μια αντωνυμία, μια εξαρτημένη πρόταση, ένα ουσιαστικό.
- ιβ. (.....) Όταν έχω δυο αντικείμενα που απαντούν στην ίδια ερώτηση το ένα είναι άμεσο και το άλλο έμμεσο.

Γραμματικά φαινόμενα

Αντωνυμίες

Οι αντωνυμίες δίνουν στον λόγο μας συντομία και σαφήνεια. Μας βοηθούν να μιλάμε πιο εύκολα για πρόσωπα και πράγματα χωρίς να τα επαναλαμβάνουμε συνέχεια!

Αντωνυμίες λέγονται οι λέξεις που χρησιμοποιούνται αντί για τα ονόματα (ουσιαστικά ή επίθετα).

Ο δάσκαλος φώναξε τον Σταύρο → Ο δάσκαλος τον φώναξε.

(ουσιαστικό)

(αντωνυμία προσωπική)

Τι πρέπει να ξέρουμε για τις αντωνυμίες;

- Οι αντωνυμίες χρησιμοποιούνται στη θέση ονομαστικών φράσεων.
- Οι αντωνυμίες δε σχηματίζουν κλητική.

Είδη των αντωνυμιών

Προσωπικές

Οι αντωνυμίες που φανερώνουν τα τρία πρόσωπα του λόγου.

Ενικός αριθμός					
Ονομ.	εγώ	εσύ	αυτός (τος)	αυτή (τη)	αυτό (το)
Γεν.	εμένα (μου)	εσένα (σου)	αυτού (του)	αυτής (της)	αυτού (του)
Αιτ.	εμένα (με)	εσένα (σε)	αυτόν (τον)	αυτή(ν) τη(ν)	αυτό (το)
Κλητ.	-	-	-	-	-
Πληθυντικός αριθμός					
Ονομ.	εμείς	εσείς	αυτοί (τοι)	αυτές (τες)	αυτά (τα)
Γεν.	εμάς(μας)	εσάς (σας)	αυτών (τους)	αυτών (τους)	αυτών (τους)
Αιτ.	εμάς(μας)	εσάς (σας)	αυτούς (τους)	αυτές (τις/τες)	αυτά (τα)
Κλητ.	-	-	-	-	-

Οι τύποι στην παρένθεση ονομάζονται αδύνατοι τύποι (έχουν μια συλλαβή).

Κτητικές

Οι αντωνυμίες που φανερώνουν σε ποιον ανήκει κάτι.

- Οι γενικές των αδύνατων τύπων της προσωπικής αντωνυμίας όταν ακολουθούν ουσιαστικό π.χ. το ποδήλατό μου.
- ο επίθετο δικός, ή, ό με τις γενικές των αδύνατων τύπων της προσωπικής αντωνυμίας π.χ. το δικό μου φαγητό.

Αυτοπαθείς

Οι αντωνυμίες που φανερώνουν πως το ίδιο πρόσωπο ενεργεί και δέχεται την ενέργεια.

- ο εαυτός μου / σου / του
- ο εαυτός μας / σας / τους

Οριστικές

Οι αντωνυμίες που ξεχωρίζουν ένα πρόσωπο, ζωο, πράγμα από άλλα του ίδιου είδους.

- ο ίδιος, η ίδια, το ίδιο
- μόνος μου, μόνη μου, μόνο μου

Δεικτικές

Οι αντωνυμίες που χρησιμοποιούμε όταν δείχνουμε.

- αυτός, αυτή, αυτό
- εκείνος, εκείνη, εκείνο
- (ε)τούτος, (ε)τούτη, (ε)τούτο δ) τέτοιος, τέτοια, τέτοιο
- τόσοσ, τόσο, τόσο

Αναφορικές

Οι αντωνυμίες με τις οποίες ολόκληρη πρόταση αναφέρεται σε μια λέξη.

- που
- ο οποίος, η οποία, το οποίο
- όποιος, όποια, όποιο
- όσος, όση, όσο
- ό,τι (οτιδήποτε)

Ερωτηματικές

Οι αντωνυμίες που χρησιμοποιούμε όταν ρωτάμε.

- τι (άκλιτο)
- ποιος, ποια, ποιο
- πόσος, πόση, πόσο

Αόριστες

Οι αντωνυμίες που φανερώνουν αόριστα, χωρίς να το ονομάζουν, ένα πρόσωπο ή ένα πράγμα.

- ένας, μία (μια), ένα
- κανένας, καμία (καμια), κανένα
- καθένας, καθεμιά, καθένα
- κάθε, καθετί ε) κάτι, κατιτί
- κάποιος, κάποια, κάποιο
- κάμποσος, κάμποση, κάμποσο
- μερικοί, μερικές, μερικά
- άλλος, άλλη, άλλο
- τίποτε
- ο δείνα, η δείνα, το δείνα
- ο τάδε, η τάδε, το τάδε

Συγκεντρωτικός πίνακας αντωνυμιών

Είδος	Αντωνυμίες
Προσωπικές	εγώ, εσύ, αυτός, -ή, -ό (μου, σου, του/της, τος, τη, το)
Κτητικές	1. μου, σου, του/ της 2. δικός, -ή, -ό μου, σου, του 3. δικός, -ή, -ό μας, σας, τους
Αυτοπαθείς	ο εαυτός μου, σου, του
Οριστικές	1. ο ίδιος, η ίδια, το ίδιο 2. μόνος, -η, -ο μου, σου, του
Δεικτικές	1. αυτός, -ή, -ό 2. (ε)τούτος, -η, -ο 3. εκείνος, -η, -ο 4. τέτοιος, -α, -ο 5. τόσοσ, -η, -ο
Αναφορικές	1. που 2. ο οποίος, η -α, το -ο 3. όποιος, -α, -ο 4. όσος, -η, -ο 5. ό,τι 6. οποιοσδήποτε, οσοσδήποτε, οτιδήποτε
Ερωτηματικές	1. τι 2. ποιος, -α, -ο 3. πόσος, -η, -ο
Αόριστες	1. ένας, μια/μία, ένα 2. κανένας/κανείς, καμιά/καμία, κανένα 3. κάποιος, -α, -ο 4. μερικοί, -ές, -ά 5. κάτι, κατιτί 6. τίποτε/τίποτα 7. κάμποσος, -η, -ο 8. κάθε 9. καθένας, καθεμιά/καθεμία, καθένα 10. καθετί 11. ο, η, το δείνα, ο, η, το τάδε 12. άλλος -η -ο

→ Δεν πρέπει να **μπερδεύουμε** τα **άρθρα** με τους **αδύναμους** τύπους των προσωπικών αντωνυμιών.

- Τα **άρθρα** συνοδεύουν **ονόματα** → τον ορειβάτη, τη γυναίκα
- Οι **αντωνυμίες** συνοδεύουν **ρήματα** → της μίλησα, πες του κάτι

→ Η **κτητική αντωνυμία** μπαίνει μετά από το **ουσιαστικό**, η προσωπική συνοδεύει **ρήμα**.

- Το κλουβί του (κτητική)
- Του είπε (προσωπική)

→ Το **αναφορικό ό,τι** γράφεται με κόμμα και σημαίνει οτιδήποτε.

- Μπορείς να αγοράσεις **ό,τι** θέλεις (οτιδήποτε θέλεις)

→ Το **ότι** (χωρίς κόμμα) είναι **ειδικός σύνδεσμος** και εισάγει ειδική πρόταση (μπορεί να αντικατασταθεί και με το πως).

- Είπε **ότι** δεν θα κατέβει στις εκλογές (πως δεν θα κατέβει).

→ Δεν πρέπει να μπερδεύουμε το **ερωτηματικό ποιο** με το **επίρρημα πιο**.

- Το ερωτηματικό ποιο συνοδεύει ουσιαστικά και δηλώνει **ερώτηση**.
ποιο σπίτι;
- Το επίρρημα «πιο» συνοδεύει επίθετα και επιρρήματα και δείχνει **σύγκριση**.
πιο νωρίς, πιο ωραίος

→ Η λέξη **μόνος -η -ο** όταν **δεν** συνοδεύεται με την **προσωπική αντωνυμία** είναι επίθετο.

- Ήταν ο μόνος τρόπος να τον βοηθήσεις. (μόνος = επιθετικός προσδιορισμός)
- Μόνοι τους ήρθαν στην εκδήλωση (συνοδεύεται με το «τους» = οριστική αντωνυμία)

→ Η λέξη **ίδιος -α -ο** όταν **δεν έχει άρθρο** είναι **επίθετο** και σημαίνει όμοιος, ίσος.

- Είναι **ίδιος** με τον αδερφό του. (επίθετο = όμοιος)
- **Ήρθε ο ίδιος** να μου μιλήσει (αντωνυμία γιατί **έχε** άρθρο)

→ Το **αόριστο άρθρο** συνοδεύει **ονόματα**, ενώ η αντωνυμία συνοδεύει **ρήματα**.

- Είδαμε **έναν άνθρωπο** (αόριστο άρθρο, γιατί συνοδεύει **όνομα**)
- Είδαμε **έναν που περπατούσε** (αόριστη αντωνυμία, γιατί συνοδεύει **ρήμα**)

Ασκήσεις Εμπέδωσης

1. Στις παρακάτω προτάσεις υπογραμμίζω τους αδύνατους τύπους των προσωπικών αντωνυμιών.

- Ο υπάλληλος τον ρώτησε ποιος είναι ο τόπος κατοικίας του.
- Ο διευθυντής θα σας συναντήσει σε πέντε λεπτά στο γραφείο του.
- Μου έκανε τη χάρη που του ζήτησα.
- Μπορείτε να με καλέσετε;
- Το αυτοκίνητο είναι της Ερμιόνης.
- Η δασκάλα μάς άφησε να δούμε ταινία.
- Το τραπέζι σου είναι στρογγυλό.

2. Ξαναγράψω τις προτάσεις αντικαθιστώντας τα ονόματα με τους αδύνατους τύπους των προσωπικών αντωνυμιών.

Έφερε στην Ελένη ένα παντελόνι.

Της έφερε ένα παντελόνι.

Έδωσα του παππού την εφημερίδα.

Η Δήμητρα έδωσε του Μιχάλη λεμόνια.

Είπε σ' εμένα τι θα κάνει.

3. Ξαναγράψω τις προτάσεις, αντικαθιστώντας το αναφορικό «που» με τους κατάλληλους τύπους της αντωνυμίας ο οποίος, η οποία, το οποίο, κάνοντας τις απαραίτητες αλλαγές.

Υπήρχε και μια πανάρχαια βιβλιοθήκη στο σπίτι, που σωζόταν από την εποχή του παππού.

Η γυναίκα που αγόρασα το σπίτι έφυγε για την Αμερική.

Εσύ είσαι η αιτία που τα τραβώ αυτά.

Ο Πέτρος ακούει πάντα τις συμβουλές που του δίνει ο πατέρας του.

Τα παιχνίδια που παίζουν τα παιδιά πρέπει να επιλέγονται προσεκτικά.

4. Υπογραμμίζω στις παρακάτω προτάσεις τις αντωνυμίες και γράφω το είδος της καθεμιάς.

Όλο τα ίδια τραγούδια ακούμε.

Εγώ διαβάζω συχνά λογοτεχνικά βιβλία.

Η δική μας γάτα γέννησε επτά γατάκια.

Εκείνη τη νύχτα δεν κοιμήθηκε.

Τέτοια ώρα τέτοια λόγια.

Μου αρέσει να ζω στην επαρχία.

Θύμωσε πολύ με τον εαυτό του.

Τι θα κάνεις αύριο το βράδυ;

Άκουγε με προσοχή το καθετί.

Προσέχει τον εαυτό της.

Πήρε μερικά πράγματα και έφυγε.

Πόσα λεφτά δάνεισες;

5. Εντοπίζω τις αντωνυμίες στο παρακάτω κρυπτόλεξο.

Ε	Γ	Ω	Σ	Τ	Α	Τ	Ρ	Ξ	Ο	Χ	Α	Ε	Σ	Υ	Ε	Θ
Κ	Α	Π	Ο	Ι	Ο	Ι	Χ	Σ	Β	Η	Ε	Σ	Α	Σ	Κ	Π
Ε	Σ	Ε	Ε	Τ	Ο	Π	Δ	Σ	Ν	Ο	Μ	Ε	Ρ	Ι	Κ	Α
Ι	Δ	Ι	Ο	Σ	Γ	Ο	Γ	Ε	Ρ	Λ	Β	Ν	Ν	Ν	Μ	Κ
Ν	Σ	Μ	Β	Ξ	Ε	Τ	Ι	Ο	Θ	Θ	Κ	Α	Τ	Ι	Υ	Π
Ο	Ζ	Δ	Ε	Ρ	Ξ	Α	Λ	Λ	Ο	Ι	Α	Ω	Μ	Χ	Λ	Π
Σ	Α	Σ	Ε	Φ	Σ	Ν	Κ	Ο	Ψ	Ε	Μ	Ε	Ν	Α	Μ	Ι
Σ	Ξ	Φ	Ν	Π	Ο	Σ	Η	Υ	Ο	Θ	Π	Π	Ξ	Ν	Σ	Λ
Ψ	Ε	Τ	Τ	Ο	Σ	Ο	Ε	Ω	Φ	Μ	Ο	Ν	Ο	Σ	Ξ	Κ
Α	Λ	Λ	Ο	Σ	Κ	Α	Ν	Ε	Ι	Σ	Σ	Ν	Ρ	Τ	Ψ	Ζ
Θ	Π	Θ	Σ	Ο	Α	Ρ	Ε	Ε	Κ	Π	Ο	Ι	Ο	Σ	Β	Ω
Τ	Ο	Σ	Ο	Σ	Υ	Λ	Ε	Μ	Ε	Ι	Σ	Ξ	Δ	Φ	Τ	Γ
Ε	Σ	Ε	Ι	Σ	Σ	Δ	Κ	Α	Ν	Ε	Ν	Α	Σ	Φ	Γ	Λ
Γ	Ο	Ε	Τ	Ο	Υ	Τ	Ο	Σ	Φ	Γ	Ρ	Σ	Σ	Ι	Υ	Η

6. Μέσα στο κείμενο που ακολουθεί υπάρχουν πολλές αντωνυμίες. Προσπαθώ να τις εντοπίσω και να τις κατατάξω στην κατάλληλη στήλη.

Η μητέρα μου είναι γνωστή για τις μαγειρικές της ικανότητες αλλά και για την αφηρημάδα της. Μια μέρα, όπως όλες τις άλλες, σηκώθηκε πρωί πρωί, έκανε κάμποσες δουλειές στο σπίτι και τελευταίο άφησε το μαγείρεμα. Ύστερα από αρκετή ώρα αποφάσισε να ετοιμάσει κεφτεδάκια και πατάτες τηγανητές. Αυτό το φαγητό είναι ιδιαίτερα νόστιμο και όποιος το δοκιμάσει από τα χεράκια της μένει απόλυτα ικανοποιημένος. Είχε ξεκινήσει κάποιες ετοιμασίες, όταν χτύπησε το τηλέφωνο. Ήταν μια φίλη της, με την οποία έπιασαν την κουβέντα. Μιλούσαν αρκετή ώρα, αλλά η κουβέντα τους διακόπηκε, όταν η μητέρα μου μύρισε κάτι περίεργο. Κοίταξε την κουζίνα και αντιλήφθηκε ότι τόση ώρα είχε αφήσει το μάτι της κουζίνας ανοιχτό! Δεν ήξερε τι να κάνει! Ήταν μόνη στο σπίτι! Ρώτησε τη φίλη της τι να κάνει και εκείνη τη συμβούλεψε να κλείσει το γενικό διακόπτη του ρεύματος, να απομακρύνει το τηγάνι από την κουζίνα και να ανοίξει το σπίτι να αεριστεί. Ακολούθησε τούτες τις συμβουλές κατά γράμμα. Ευτυχώς δε συνέβη τίποτα χειρότερο. Πάντως, από εκείνη την ημέρα η μητέρα μου είναι πολύ προσεχτική.

ΠΡΟΣΩΠΙΚΕΣ	ΚΤΗΤΙΚΕΣ	ΔΕΙΚΤΙΚΕΣ	ΟΡΙΣΤΙΚΕΣ	ΑΟΡΙΣΤΕΣ	ΑΝΑΦΟΡΙΚΕΣ

7. Συμπληρώνω τα κενά με την αντωνυμία που ζητείται κάθε φορά.

A) Κτητικές Αντωνυμίες

- Στερνή γνώση να σε είχα πρώτα.
- Το σπίτι είναι
- Κοιμήσου εσύ και η τύχη δουλεύει!

B) Αυτοπαθείς

- Δεν αναγνώριζα
- Πάνω απ' όλους έβαζε πρώτο τον
- Μην σκέφτεσαι μόνο

Γ) Οριστικές

- Έλυσε το πρόβλημα , χωρίς να τον βοηθήσει κανείς.
- Ήρθε ο στρατηγός στο υπουργείο.
- Παλεύει για όλα
- Ήρθε και μου το ζήτησε.

Δ) Δεικτικές

- Όλες οι στιγμές τον έκαναν ευτυχισμένο.
- Ήταν ο κόσμος, που δεν μπορούσαν να τους εξυπηρετήσουν.
- Δεν ήθελε να μοιραστεί του τη σκέψη.
- Ήταν αγενής που αναγκάστηκαν να του κάνουν μήνυση.

Ε) Αναφορικές

- Μιλούσε σαν σοφός τα ξέρει όλα.
- Το μέρος μεγάλωσε, δεν το ξέχασε ποτέ.
- τηλεφωνήσει πρώτος θα κερδίσει ταξίδι στις Σεϋχέλλες.
- Βάλε ζάχαρη θες!

Στ) Ερωτηματικές

- σου τα είπε αυτά; Τον ξέρω;
- Για υπάλληλο μιλάς;
- κάνετε εσείς εδώ και είστε;
- κοστίζει το σπίτι και σε περιοχή βρίσκεται;

Ζ) Αόριστες

- Είναι εδώ;
- Πηγαίνουμε στο χωριό καλοκαίρι.
- Κουβαλούσε στο χέρι του βιβλία.
- Μην ακούς τι σου λέει ο

Γραμματικά φαινόμενα

Συνώνυμα – Αντώνυμα

λευκός – άσπρος
 μπαμπάς – πατέρας

γемίζω – αδειάζω
 ανεβαίνω – κατεβαίνω

Συνώνυμα (ή συνώνυμες) λέγονται οι λέξεις που έχουν περίπου την ίδια σημασία:

π.χ. περπατώ – βαδίζω
 εργασία – δουλειά

Αντώνυμα (ή αντίθετες) λέγονται οι λέξεις που έχουν αντίθετη σημασία:

π.χ. μαύρο – άσπρο
 έρχομαι – φεύγω

Ασκήσεις Εμπέδωσης

1. Συμπληρώνω τις παρακάτω φράσεις με το κατάλληλο από τα παρακάτω συνώνυμα:
διαμονή, έδρα, κατοικία.
 - α. Ο δήμος Ελληνικού – Αργυρούπολης έχει την δημοτική ενότητα Αργυρούπολης.
 - β. Καλώς ήρθατε στο ξενοδοχείο μας! Ευχόμαστε να έχετε μια ευχάριστη
 - γ. Η εξοχική του αδερφού μου είναι στην Πάρο.
 - δ. Με τον νέο νόμο προστατεύεται η πρώτη
 - ε. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει τις Βρυξέλλες.
 - στ. Αν και μένει στην Αθήνα ο μόνιμος τόπος στα χαρτιά είναι η Θεσσαλονίκη.
 - ζ. Τα γραφεία της πολυεθνικής εταιρίας έχουν το Λονδίνο.
 - η. Η του στην Ελλάδα για σπουδές ήταν μια εμπειρία ζωής.

2. Συμπληρώνω τις παρακάτω φράσεις με το κατάλληλο από τα παρακάτω συνώνυμα:

αμοιβή, αποδοχές, αποζημίωση, επίδομα, μισθός, σύνταξη, απολαβές

- α. Επειδή η εργασία του στο λατομείο χαρακτηριζόταν ανθυγιεινή, εκτός από τον μισθό του έπαιρνε και ανθυγιεινής εργασίας.
- β. Η επιχείρηση που δούλευε έκλεισε και με την που πήρε μπόρεσε να ανοίξει μια δική του επιχείρηση.
- γ. που έπαιρνε κάθε μήνα από την εταιρεία του έφθανε για να ζήσει.
- δ. Είχε και μια δεύτερη εργασία τα απογεύματα, με αποτέλεσμα να έχει μεγαλύτερες
- ε. Η θέση του στην εταιρεία είχε πολλές ευθύνες, αλλά και ήταν ανάλογη.
- στ. Όταν θα έφευγε από την Υπηρεσία και θα έπαιρνε, θα έκανε τον γύρο του κόσμου.
- ζ. Έκανε υπερωρίες με αποτέλεσμα οι να είναι μεγαλύτερες.

3. Βρίσκω τα αντώνυμα των παρακάτω λέξεων.

- δύσπιστος ≠
- υποχρεωτικός ≠
- αθάνατος ≠
- αθώος ≠
- φιλικός ≠
- άνοστος ≠
- φιλικός ≠
- άγονος ≠
- εξαγωγή ≠

4. Επιλέγω το κατάλληλο ουσιαστικό από το πλαίσιο και το τοποθετώ στη συνώνυμη λέξη.

μαγαζί, ξηρά, αγκυροβόλι, σπίτι, ταξίδι, παραλία, ασχολία, συνομιλία, ραβδί, νους,
μεροκάματο, μόλυνση

- στεριά κατάσταση λιμάνι
- συζήτηση εκδρομή..... μπαστούνι
- κατοικία μυαλό ακρογιαλιά
- ημερομίσθιο δουλειά ρύπανση

5. Αντιστοιχίζω τα αντώνυμα των στηλών Α και Β:

A	B
κυριολεξία	απογειώνομαι
υπεύθυνος	έγκυρος
προσγειώνομαι	δυσπιστία
επιβιβάζομαι	αιώνιος
άφιξη	μειοψηφία
κληρικός	βεβαιότητα
εμπιστοσύνη	δυσμένεια
αμφιβολία	αναχώρηση
εφήμερος	ανεύθυνος
ευμένεια	αποβιβάζομαι
πλειοψηφία	μεταφορά
άκυρος	λαϊκός

6. Στις παρακάτω ομάδες συνώνυμων λέξεων διαγράψω τη λέξη που είναι άσχετη.

- α) κουραστικός: κοπιαστικός, επίπονος, αδιάφορος, πολύμοχθος
- β) τεμπέλης: ράθυμος, νωθρός, χαμένος, ανεπρόκοπος
- γ) διακρίνω: βλέπω, παρατηρώ, κοιτάζω, σκαλίζω, ξεχωρίζω
- δ) λογαριάζω: φωνάζω, μετρώ, σταθμίζω, υπολογίζω, εκτιμώ
- ε) ενοχλώ: γκρινιάζω, δυσαρεστώ, στεναχωρώ, πειράζω
- στ) δυνατός: νέος, ακμαίος, γερός, ρωμαλέος
- ζ) συζήτηση :συνεννόηση, κουβέντα, διάλογος, συμφωνία
- η) πολεμώ: αγωνίζομαι, μάχομαι, κερδίζω, νικώ, παίρνω

Γραμματικά φαινόμενα

Λόγιοι σχηματισμοί ρημάτων

Λόγιοι είναι οι τύποι λέξεων που είναι δανεισμένοι από την αρχαία ελληνική γλώσσα.

Υπάρχουν ρήματα στη γλώσσα μας που κατά την κλίση τους σχηματίζουν τύπους από τα αρχαία ελληνικά. Τα ρήματα αυτά είναι κατά κανόνα σύνθετα και αποτελούνται από:

Α συνθετικό (πρόθεση)

- ανά, από, εκ, εν, επί, παρά, συν

Β συνθετικό (αρχαίο ρήμα)

- άγω (= οδηγώ, φέρνω)
- βαίνω (= βαδίζω, πορεύομαι)
- δεικνύω / δείκνυμι (= δείχνω, φανερώνω)
- λαμβάνω (= παίρνω, πιάνω)

Ενεστώτας	Αόριστος	
	Γ' ενικό	Γ' πληθυντικό
βαίνω	έβη	έβησαν
άγομαι	ήχθη	ήχθησαν
δεικνύομαι	εδείχθη	εδείχθησαν
λαμβάνομαι	ελήφθη	ελήφθησαν

Ενεστώτας	Συνθετικά λέξης	Γ' ενικό	Γ' πληθυντικό
συμβαίνω	συν+βαίνω	(συν+έβη) συνέβη	(συν+έβησαν) συνέβησαν
εισάγομαι	εισ+άγομαι	(εισ+ήχθη) εισήχθη	(εισ+ήχθησαν) εισήχθησαν
αποδεικνύω	από+δεικνύω	(από+εδείχθη) απεδείχθη	(από+εδείχθησαν) απεδείχθησαν
αντιλαμβάνομαι	αντί+λαμβάνομαι	(αντί+ελήφθη) αντελήφθη	(αντί+ελήφθησαν) αντελήφθησαν

Άλλα ρήματα που σχηματίζονται με λόγια κλίση είναι τα:

υφίσταμαι → υπέστη

επιτίθεμαι → επετέθη

επιβάλλομαι → επεβλήθη

αφίεμαι → αφέθη

στέλλομαι → εστάλη

συντρίβομαι → συνετρίβη

συνίσταμαι → συνεστάθη / συνέστη

Ρήματα με λόγια κλίση

ΕΝΕΣΤΩΤΑΣ	ΠΑΡΑΤΑΤΙΚΟΣ	ΑΟΡΙΣΤΟΣ
απάγω	απήγα	απήγαγα
απάγομαι	απαγόμεουν	απήχθηκα ή απάχθηκα
διεξάγω	διεξήγα	διεξήγαγα
διεξάγομαι	διεξαγόμεουν	διεξήχθηκα ή διεξάχθηκα
εισάγω	εισήγα	εισήγαγα
εισάγομαι	εισαγόμεουν	εισήχθηκα ή εισάχθηκα
διανύω	διήνυα	διήνυσα ή διάνυσα
διενεργώ	διενεργούσα	διενήργησα ή διενέργησα
διευθύνω	διηύθυνα ή διεύθυνα	διηύθυνα ή διεύθυνα
εγκρίνω	ενέκρινα	ενέκρινα
εκβάλλω	εξέβαλλα	εξέβαλα
εκτίθεμαι	εκτιθόμεουν	εκτέθηκα
εκπλήττω / εκπλήσσω	εξέπληττα / εξέπλησσα	εξέπληξα
εκπλήττομαι	εκπληττόμουν ή εκπλησόμουν	εξεπλήγην
εκπνέω	εξέπνεα	εξέπνευσα
εκτρέπω	εξέτρεπα	εξέτρεψα
εκτρέφω	εξέτρεφα	εξέθρεψα
εκτρέφομαι	εκτρεφόμουν	εκτράφηκα
εκφράζω	εξέφραζα	εξέφρασα
εντάσσω	ενέτασσα	ενέταξα
εξαγγέλλω	εξήγγελα ή εξαγγεила	εξήγγελα ή εξαγγεила
επεμβαίνω	επενέβαινα	επενέβην ή επενέβηκα
καταργώ	καταργούσα	κατήργησα ή κατάργησα
συλλαμβάνομαι	συλλαμβανόμεουν	συνελήφθην / συνελήφθηκα
μετατρέπομαι	μετατρεπόμεουν	μετατράπηκα
παραβαίνω	παρέβαινα	παρέβην ή παρέβηκα
παρελαύνω	παρέλαυνα ή παρήλαυνα	παρέλασα ή παρήλασα
συλλέγω	συνέλεγα	συνέλεξα
αναγγέλλω	ανάγγελλα ή ανήγγελλα	ανάγγελα ή ανήγγελα
συμβαίνει	συνέβαινε	συνέβη ή συνέβηκε
αναδεικνύομαι	αναδεικνυόμεουν	αναδείχθηκα ή αναδείχτηκα

Ασκήσεις Εμπέδωσης

1. Να συμπληρώσεις τα κενά των προτάσεων βάζοντας το κατάλληλο ρήμα από την παρένθεση στο σωστό τύπο του αορίστου.

(συντριβομαι, καταλαμβάνομαι, συμβαίνει, αντιλαμβάνομαι, υφίσταμαι, επιτίθεμαι, απάγομαι, καθίσταμαι, στέλνομαι, παρεμβαίνω, αποβαίνω, αναδεικνύομαι)

- Τι και δεν μπόρεσες να έρθεις;
 - Ένας ληστής σε έναν ανυποψίαστο περαστικό.
 - Για την επίλυση του ζητήματος ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών.
 - Το αεροπλάνο..... πέφτοντας στην πλαγιά του βουνού.
 - αδύνατο να έρθει στη συνεδρίαση.
 - Μεγάλη ήταν η ήττα που η ομάδα νέων στα προκριματικά.
 - Όταν στέλνουμε ηλεκτρονικό μήνυμα, εμφανίζεται η ένδειξη «μήνυμα».
 - Το τροχαίο μοιραίο για τον οδηγό του αυτοκινήτου.
 - Αμέσως την πυρκαγιά και κάλεσε την Πυροσβεστική.
 - Μόλις συνειδητοποίησε ότι έχασε το πορτοφόλι του από πανικό.
 - Σύμφωνα με έγκυρες πληροφορίες ο γνωστός επιχειρηματίας από τρομοκράτες.
 - Ο Γιάννης ως ο υπάλληλος της χρονιάς.
2. Υπογραμμίζω τον σωστό ρηματικό τύπο, ώστε οι παρακάτω προτάσεις να είναι σωστές.
- α. Ο ιδιοκτήτης υπέστη / υπέστησε σοκ όταν είδε την επιχείρησή του να χρεοκοπεί.
 - β. Τα επεισόδια έληξαν τη στιγμή που επενέβησε / επενέβη η αστυνομία.
 - γ. Μου συνέβη / συνέβησε ένα απρόοπτο συμβάν.
 - δ. Νέα μέτρα εισήχθη / εισήχθησαν στα σχολεία.
 - ε. Οι δράστες συνελήφθησαν / συνελήφθη από την αστυνομία.
 - στ. Για το ζήτημα παρέμβη / παρενέβη ο εισαγγελέας.
 - ζ. Ο γιατρός συνέστησε / συνέστη ξεκούραση στον ασθενή.
 - η. Επιβλήθηκαν / επιβάλθηκαν νέες κυρώσεις σε όσους δεν τηρούσαν τη νομοθεσία.
 - θ. Ο παππούς κατελήφθηκε / κατελήφθη από συγκίνηση όταν είδε πρώτη φορά το εγγονάκι του.

Γραμματικά φαινόμενα

Επιρρηματικοί προσδιορισμοί

Επιρρηματικοί προσδιορισμοί είναι λέξεις που συμπληρώνουν την έννοια ενός ρήματος (αλλά και ενός ουσιαστικού, επιθέτου ή επιρρήματος) για να γίνει πιο συγκεκριμένη και πιο σαφής.

Οι επιρρηματικοί προσδιορισμοί ως προς τη μορφή τους διακρίνονται σε δυο κατηγορίες.

Μονολεκτικοί

Αποτελούνται από μια λέξη

- επιρρήματα
- επίθετα
- μετοχές

Περιφραστικοί

Αποτελούνται από δυο ή περισσότερες λέξεις

- εμπρόθετοι προσδιορισμοί
- πτώσεις με άρθρο
- επιρρηματικές φράσεις
- ζεύγη επιρρημάτων
- επιρρηματικές προτάσεις

Οι κυριότερες σημασίες των επιρρηματικών προσδιορισμών είναι οι εξής: **ο χρόνος, ο τόπος, ο τρόπος, η αιτία, ο σκοπός, το ποσό, το αποτέλεσμα, η αναφορά, η προϋπόθεση, η εναντίωση κ. ά.**

Ο ΧΡΟΝΟΣ

Ο χρόνος εκφέρεται με:

- ✓ **χρονικά επιρρήματα** → Πού θα πάμε απόψε;
- ✓ **επιρρηματικές εκφράσεις** που δηλώνουν χρόνο → Τον είδα αργά το βράδυ.
- ✓ **εμπρόθετους προσδιορισμούς** → Από το πρωί τηλεφωνώ, αλλά δε βρίσκω κανέναν.
- ✓ **γενική και αιτιατική του χρόνου** → Το πρωί έκανε πολύ κρύο. Θα πάμε του χρόνου διακοπές.
- ✓ **χρονικές μετοχές** → Η γιαγιά συγκινήθηκε βλέποντας την εγγονή της ντυμένη νύφη.
- ✓ **χρονικές προτάσεις** → Θα φύγουμε πριν ξημερώσει.

Ο ΤΟΠΟΣ

Ο τόπος εκφέρεται με:

- ✓ τοπικά επιρρήματα → Άφησέ το εδώ.
- ✓ επιρρηματικές εκφράσεις που δηλώνουν τόπο → Ψάξε κάτω από το τραπέζι.
- ✓ εμπρόθετους προσδιορισμούς → Φεύγει επειγόντως για το χωριό. Μένουν μόνιμα στην Καλαμάτα.
- ✓ αναφορικές προτάσεις που δηλώνουν τόπο → Ας πάει όπου θέλει.

Ασκήσεις Εμπέδωσης

1. Να υπογραμμίσεις τους τοπικούς προσδιορισμούς και να κυκλώσεις τους χρονικούς προσδιορισμούς.

Τον τελευταίο καιρό κατοικεί στον Πειραιά.

Με τον καιρό τα πράγματα θ' αλλάξουν.

Όταν κάνεις μπάνιο θα δανειστώ τον υπολογιστή σου.

Ο Θάνος αύριο δεν θα έρθει στο σχολείο. Θα πάει οδοντίατρο.

Ήταν αποδοτικός για πολύ καιρό και έτσι σύντομα θα αναλάβει τη θέση του διευθυντή.

Είναι πολλά χρόνια υπεύθυνος γνωστής αλυσίδας παιχνιδιών και πηγαίνει όπου τον φωνάζουν.

Θα φύγουμε αργά το βράδυ για να μη βρούμε κίνηση στο δρόμο.

2. Αντικαθιστώ τους επιρρηματικούς προσδιορισμούς του χρόνου με ισοδύναμες δευτερεύουσες χρονικές προτάσεις, όπως στο παράδειγμα.

Με τη δύση του ηλίου φτάναμε στο χωριό.

Φτάναμε στο χωριό, ενώ έδυε ο ήλιος.

Κατά την απουσία σου, μας επισκέφτηκε ο θείος Αησιλαος.

Με τον ερχομό της άνοιξης, η φύση ξανανιώνει.

Μετά το τέλος του αγώνα, οι αρχηγοί των αντίπαλων ομάδων αντάλλαξαν χειραψία.

Φύγαμε από το γήπεδο πριν από το τέλος του αγώνα.

Αυτό το μυστικό το βάστηξε ως το θάνατό του.

.....

- 3. Προσπαθώ να βρω αν οι υπογραμμισμένες λέξεις είναι αντικείμενα ή προσδιορισμοί και το σημειώνω στο κατάλληλο κενό.**

Βρήκα ένα αιχμηρό αντικείμενο στα παιχνίδια της κόρης μου.

Η υπογραμμισμένη λέξη είναι

Μην αφήνετε τα παιχνίδια στο πάτωμα.

Η υπογραμμισμένη λέξη είναι

Ένα μήλο την ημέρα τον γιατρό τον κάνει πέρα.

Η υπογραμμισμένη λέξη είναι

Άλλαξε την ημέρα του ραντεβού του με τον γιατρό.

Η υπογραμμισμένη λέξη είναι

Έπλυνα το ποδήλατό μου, γιατί είχε λάσπες.

Η υπογραμμισμένη λέξη είναι

Έβαλα κουδουνάκι στο ποδήλατό μου.

Η υπογραμμισμένη λέξη είναι

- 4. Στις παρακάτω προτάσεις αντικαθιστώ τους περιφραστικούς τοπικούς και χρονικούς προσδιορισμούς σε μονολεκτικούς, όπως στο παράδειγμα.**

Ο Νικόλας μιλούσε όλη την ώρα με την Όλγα.

Ο Νικόλας μιλούσε συνεχώς με την Όλγα.

Αυτό το βράδυ θα πάμε κινηματογράφο.

.....

Δεν βρήκα την απάντηση της άσκησης σε κανένα σημείο.

.....

Την προηγούμενη μέρα είχα πάει να αγοράσω ρούχα και παπούτσια.

.....

Ήρθε να μου μιλήσει χωρίς καθυστέρηση.

.....

5. Στις παρακάτω προτάσεις σημειώνω το είδος του προσδιορισμού (τοπικός ή χρονικός) και επιλέγω τον τρόπο που εκφέρεται.

- Χθες μας μίλησε ο δήμαρχος. (..... προσδιορισμός)
 Α) επίρρημα β) φράση με πρόθεση γ) δευτερεύουσα πρόταση δ) ουσιαστικό σε αιτιατική
- Ήρθε στο σπίτι μου. (.....προσδιορισμός)
 Α) επίρρημα β) φράση με πρόθεση γ) δευτερεύουσα πρόταση δ) ουσιαστικό σε αιτιατική
- Θα φύγω, όταν ξημερώσει. (..... προσδιορισμός)
 Α) επίρρημα β) φράση με πρόθεση γ) δευτερεύουσα πρόταση δ) ουσιαστικό σε αιτιατική
- Εργάζομαι πολλά χρόνια. (..... προσδιορισμός)
 Α) επίρρημα β) φράση με πρόθεση γ) δευτερεύουσα πρόταση δ) ουσιαστικό σε αιτιατική
- Άφησε το κουτί κάτω. (..... προσδιορισμός)
 Α) επίρρημα β) φράση με πρόθεση γ) δευτερεύουσα πρόταση δ) ουσιαστικό σε αιτιατική
- Θα σε επισκεφθώ κατά το βραδάκι. (..... προσδιορισμός)
 Α) επίρρημα β) φράση με πρόθεση γ) δευτερεύουσα πρόταση δ) ουσιαστικό σε αιτιατική
- Το δεύτερο Δημοτικό βρίσκεται απέναντι. (..... προσδιορισμός)
 Α) επίρρημα β) φράση με πρόθεση γ) δευτερεύουσα πρόταση δ) ουσιαστικό σε αιτιατική

Γραμματικά φαινόμενα

Πότε δυο λέξεις γράφονται σε μια;

Οι αριθμοί από το είκοσι ένα και μετά γράφονται με δύο λέξεις.
Πότε όμως δύο λέξεις γράφονται σε μια;

Λέξεις που γράφονται σε μία είναι οι εξής

- ✓ **τα αριθμητικά** από ο 13 έως το 19: δεκατρία, δεκατέσσερα κτλ.
- ✓ **οι αντωνυμίες**: καθένας, καθεμία, καθένα, καθετί, κατιτί, οποιοσδήποτε, οσοδήποτε, οτιδήποτε
- ✓ **τα άκλιτα**: απαρχής, απεναντίας, απευθείας, αφότου, αφού, δηλαδή, διαμιάς, ειδάλλως, ειδεμή, ενόσω, εντάξει, ενώ, εξαιτίας, εξάλλου, εξαρχής, εξίσου, επικεφαλής, επιτέλους, καθαυτό, καθεξής, καλημέρα, καληνύχτα, καλησπέρα, καληώρα, καταγής, κατευθείαν, κιόλας, μεμιάς, μολαταύτα, μόλο(που), μολονότι, ολονύχτια, ολωσδιόλου, οπουδήποτε, οπωσδήποτε, προπάντων, υπόψη, ωστόσο.
- ✓ **η πρόθεση «σε»** μαζί με τη γενική και την αιτιατική του άρθρου: στου, στον, στο κτλ.

Ασκήσεις Εμπέδωσης

1. Χαρακτηρίζω τις λέξεις ως Σωστές ή Λανθασμένες για να δείξω αν είναι σωστά γραμμένες.

- (.....) Εξ αρχής
- (.....) Δέκα τρία
- (.....) Κάθε μια
- (.....) Καλή νύχτα
- (.....) Επικεφαλής
- (.....) Τελοσπάντων
- (.....) Εικοστός πρώτος
- (.....) Δέκα εννιά
- (.....) Εικοσιένα

2. Επιλέγω τη σωστή απάντηση.

Δε θα κάνουμε στάση στο σπίτι, θα πάμε στο κέντρο

- α) κατευθείαν β) κατ' ευθείαν

Μερικές φορές φέρεται με αγένεια και όχι

- α) καθώς πρέπει β) καθωσπρέπει γ) καθοσπρέπει

Η μικρή Κατερίνα έσβησε όλα τα κεριά

- α) με μιας β) μεμιάς γ) μεμιά

Ο πολιτιστικός σύλλογος σας στο χωριό μας.

- α) καλωσωρίζει β) καλωσορίζει γ) καλοσωρίζει δ) καλώς ορίζει

Η συσκευασία περιλαμβάνει κομμάτια.

- α) δεκαεννιά β) δεκαενιά γ) δεκαεννία δ) δεκαννεία

Η λέξη είναι συνώνυμη του διαφορετικά.

- α) ειδάλως β) ειδάλος γ) ειδάλλως δ) ειδάλλος

Παρακολουθήστε τον αγώνα σε μετάδοση.

- α) απ' ευθείας β) απευθείας γ) απευθείας

Στην Αναστάσιμη προσευχή λέμε: «..... εύλογοῦντες τὸν Κύριον»

- α) διά παντός β) διά παντός γ) διαπαντός δ) διαπαντός

ΕΝΟΤΗΤΑ 11:
Συγγενικές σχέσεις.

Γραμματικά φαινόμενα

Η γενική πτώση ως συμπλήρωμα ουσιαστικών

Πολλές φορές χρησιμοποιούμε ουσιαστικά σε γενική πτώση ώστε να δείξουμε τόπο, χρόνο, σκοπό, αιτία κ.α.

Όταν μια λέξη σε γενική πτώση συνοδεύει ένα ουσιαστικό, μπορεί να φανερώνει:

- **σε ποιον ανήκει κάτι:**
π.χ. Το αυτοκίνητο **του πατέρα** είναι γρήγορο.
- **το αντικείμενο**, δηλαδή το πρόσωπο ή το πράγμα στο οποίο πηγαίνει η ενέργεια του ουσιαστικού που προσδιορίζεται:
π.χ. Το πέταγμα **της μπάλας**. (Πετάω **τη μπάλα**.)
- **το υποκείμενο**, δηλαδή το πρόσωπο ή το πράγμα από το οποίο γίνεται η ενέργεια του ουσιαστικού που προσδιορίζεται:
π.χ. Η πρόοδος **του μαθητή**. (Ο **μαθητής** προοδεύει.)
- **μια ιδιότητα ή ένα χαρακτηριστικό** που έχει το ουσιαστικό που προσδιορίζεται:
π.χ. Η αστυνομία αναζητούσε έναν άνδρα **μετρίου αναστήματος**.
- **την αιτία** για την οποία γίνεται αυτό που δηλώνει το ουσιαστικό που προσδιορίζεται:
π.χ. Η λύπη **της επιστροφής** από τις διακοπές ήταν μεγάλη.
- **το περιεχόμενο** του ουσιαστικού που προσδιορίζεται:
π.χ. Η αγέλη των **λύκων** επιτέθηκε στο κοπάδι.
- **τον τόπο** με τον οποίο σχετίζεται το ουσιαστικό που προσδιορίζεται:
π.χ. Η μάχη των **Γιαννιτσών** υπήρξε νικηφόρα για τον ελληνικό στρατό.

- **τον χρόνο** με τον οποίο σχετίζεται το ουσιαστικό που προσδιορίζεται:
π.χ. Η ζωγραφική της **Αναγέννησης** χαρακτηρίζεται από σημαντικά δημιουργήματα.
- **τον σκοπό** για τον οποίο γίνεται αυτό που φανερώνει το ουσιαστικό που προσδιορίζεται:
π.χ. Η μητέρα χρησιμοποίησε ένα κουταλάκι της **σούπας** για να δώσει το σιρόπι στο Γιώργο
- ένα σύνολο που διαιρείται:
π.χ. Τα κορίτσια του **Γυμνασίου** ετοίμασαν μία ωραία γιορτή

Ασκήσεις Εμπέδωσης

1. Υπογραμμίζω τις γενικές στις παρακάτω προτάσεις και συμπληρώνω στον πίνακα ποιο ρήμα ή ουσιαστικό συμπληρώνουν.
- Στις έξι θα παρακολουθήσουμε το διάγγελμα του πρωθυπουργού.
 - Το σύνταγμα είναι ο ανώτερος νόμος της χώρας.
 - Μπήκε από την κεντρική είσοδο του σχολείου.
 - Μας ανακοίνωσε αύξηση του μισθού.
 - Του έστειλε μήνυμα ότι είναι καλά.
 - Ο Δεκέμβρης είναι ο μήνας των Χριστουγέννων.
 - Αναχώρηση αεροσκάφους.
 - Του είπε ένα μυστικό.
 - Σου εξήγησα την άσκηση.

Συμπληρώνουν ρήμα	Συμπληρώνουν ουσιαστικό

2. Αντικαθιστώ τις υπογραμμισμένες λέξεις ή φράσεις με ισοδύναμες σε γενική πτώση, όπως στο παράδειγμα:

Φέρε τα ποτήρια για το νερό.

Φέρε τα ποτήρια του νερού.

Οι άνθρωποι που ζουν στο χωριό είναι συνήθως απλοί.

Έφαγε σαλάτα με λαχανικά.

Το νερό που τρέχει από την πηγή είναι δροσερό.

Κουβαλούσε πάντα μαζί της ένα λεξικό για την τσέπη.

Η Οδύσσεια που γράφτηκε από τον Όμηρο διδάσκεται στο σχολείο.

Είναι άνθρωπος που ασχολείται με τα γράμματα και έχει μια πολύ πλούσια βιβλιοθήκη.

3. Στις παρακάτω προτάσεις αντικαθιστώ τα έμμεσα αντικείμενα που είναι σε πτώση γενική με εμπρόθετο αντικείμενο, όπως στο παράδειγμα:

Τους έδωσαν τα βραβεία.

Έδωσαν σ' αυτούς τα βραβεία.

Κάνεις κακό του εαυτού σου.

Μου έδωσε σύντομα την απάντηση που περίμενα.

Δεν του μοιάζει καθόλου ούτε στην όψη ούτε στον χαρακτήρα.

Του ζήτησα χρήματα.

Της χάρισαν ένα βιβλίο.

4. Αντικαθιστώ τις υπογραμμισμένες φράσεις των προτάσεων με αντωνυμίες γενικής πτώσης.

Ο Κώστας έδωσε σ' εμένα ένα υπέροχο δώρο.

.....

Ο πατέρας εξήγησε σ' αυτόν το νόημα του κανόνα.

.....

Η γιαγιά διάβασε σ' εσένα ένα παραμύθι.

.....

Η θεία αγόρασε στην ανιψιά ένα βιβλίο.

.....

5. Επιλέγω τι δηλώνει η γενική στις παρακάτω προτάσεις.

Δοκιμάστε τα φαγητά της ώρας στην ταβέρνα μας.

α) τόπο β) χρόνο γ) ιδιότητα δ) κτήτορα ε) υποκείμενο στ) αντικείμενο

Τα εκπαιδευτήρια Γεωργίου Ζώη έχουν έδρα την Αργυρούπολη.

α) τόπο β) χρόνο γ) ιδιότητα δ) κτήτορα ε) υποκείμενο στ) αντικείμενο

Η μάχη των Θερμοπυλών διεξήχθη το 480 π.Χ.

α) τόπο β) χρόνο γ) ιδιότητα δ) κτήτορα ε) υποκείμενο στ) αντικείμενο

Οι νύχτες του χειμώνα είναι μελαγχολικές.

α) τόπο β) χρόνο γ) ιδιότητα δ) κτήτορα ε) υποκείμενο στ) αντικείμενο

Ακούγεται ο ήχος της βροχής στα κεραμίδια.

α) τόπο β) χρόνο γ) ιδιότητα δ) κτήτορα ε) υποκείμενο στ) αντικείμενο

Ως παρατακτικοί σύνδεσμοι χρησιμοποιούνται οι παρακάτω:

- συμπλεκτικοί: και, ούτε, μήτε, ουδέ, μηδέ
- αντιθετικοί: αλλά, όμως, ωστόσο, μα, αλλιώς
- διαζευκτικοί: ή, είτε
- αποτελεσματικοί ή συμπερασματικοί: επομένως, άρα, ώστε, λοιπόν.

Άλλοι σύνδεσμοι συνδέουν τις εξαρτημένες προτάσεις με τις κύριες προτάσεις (υποτακτική σύνδεση).

Υποτακτική σύνδεση

Στη σύνδεση αυτή συνδέονται:

α. ανεξάρτητες με εξαρτημένες προτάσεις:

Χτύπησε δυνατά το κουδούνι της πόρτας, **για να του** ανοίξουν. κύρια δευτερεύουσα

β. εξαρτημένες με εξαρτημένες, οι οποίες όμως δεν είναι ισοδύναμες συντακτικά, αλλά η μία εξαρτημένη είναι συμπλήρωμα της άλλης:

Φώναξε δυνατά, **αν θέλεις να** σε ακούσουν. δευτερεύουσα δευτερεύουσα

K+Δ ή Δ+δ

Η υποτακτική σύνδεση γίνεται με:

α. συνδέσμοι:

σύνδεσμοι	προτάσεις
ειδικοί	πως, που, ότι
διστακτικοί	μην, μήπως
αιτιολογικοί	γιατί, επειδή, αφού
χρονικοί	όταν, σαν, καθώς, ενώ, αφού, αφότου, μόλις, προτού, πριν, ώσπου, εφόσον, άμα, όσο που
υποθετικοί	αν, εάν, σαν, άμα
αποτελεσματικοί	ώστε, που
τελικοί	να, για να
αντιθετικοί	ενώ, αν και, μολονότι

β. αντωνυμίες:

αντωνυμίες	προτάσεις
αναφορικές	οποίος/α/ο, όποιος/α/ο, όσος/η/ο, που, ό,τι, οποιοσδήποτε κτλ.
ερωτηματικές	ποιος/α/ο, πόσος/η/ο, τι

γ. επιρρήματα

επιρρήματα		προτάσεις
αναφορικά	όπου, όποτε, όπως κτλ.	αναφορικές προτάσεις
ερωτηματικά	πού, πότε, πώς	πλάγιες ερωτηματικές προτάσεις

Ασύνδετο σχήμα

Στο ασύνδετο σχήμα παρατάσσονται ο ένας δίπλα στον άλλο **ισοδύναμοι συντακτικά όροι**, δίχως να υπάρχει μεταξύ τους κάποιος σύνδεσμος, απλά χωρίζονται με κόμμα:

Ο Γιώργος, ο Νίκος, η Μαρία παίζουν χαρούμενοι.

Υποκ. Υποκ. Υποκ.

Ο δάσκαλος φώναξε την Άννα, τη Φωτεινή, τη Νίκη για να τους ζητήσει κάτι.

Αντικ. Αντικ. Αντικ.

Ο μαθητής είναι υπάκουος, έξυπνος, μελετηρός.

Κατηγ. Κατηγ. Κατηγ.

Την αγαπούσαν όλοι, γιατί ήταν ένα έξυπνο, ομιλητικό, γελαστό παιδί.

Επιθετικοί προσδιορισμοί →

Βλέπε, άκου, σώπα.

κύρια κύρια κύρια

Τι θα θυμάμαι για τους συνδέσμους

Υπάρχουν δύο κατηγορίες συνδέσμων, ανάλογα με το τι είδους προτάσεις συνδέουν:

- οι **παρατακτικοί** σύνδεσμοι, που συνδέουν **όμοιες** προτάσεις (**παρατακτική σύνδεση**)
- οι σύνδεσμοι που συνδέουν τις εξαρτημένες προτάσεις με τις κύριες (**υποτακτική σύνδεση**).

Ασκήσεις Εμπέδωσης

1. Γράφω κάτω από τα άγκιστρα το είδος των προτάσεων και έπειτα σημειώνω τον τρόπο που συνδέονται οι παρακάτω προτάσεις.

- α) Ο Νίκος γύρισε σπίτι, όταν τελείωσε την προπόνηση.
 β) Τελικά συμμετείχε στον διαγωνισμό και κέρδισε.
 γ) Αποφάσισε να ταξιδέψει με αεροπλάνο για να φθάνει πιο γρήγορα.
 δ) Το σπίτι χτίστηκε το 1935, είναι πέτρινο, έχει παραδοσιακά παράθυρα.
 ε) Στενοχωρήθηκε γιατί το πάρτι είχε τελειώσει, όταν έφθασε.
 στ) Ψώνισε από το μανάβικο ή αγόρασε τα λαχανικά από το σουπερμάρκετ.

2. Υπογραμμίζω τις προτάσεις, εντοπίζω τον σύνδεσμο και γράφω στην παρένθεση πώς συνδέονται οι παρακάτω προτάσεις:

- Η θεία μου ήρθε στο σπίτι μας και μας έφερε δώρα. (.....)
 Αν έρθεις αύριο, φέρε τον φορτιστή μου. (.....)
 Ούτε κάνει κρύο ούτε κάνει ζέστη. (.....)
 Άνοιξε το παράθυρο να μπει καθαρός αέρας. (.....)
 Ο παππούς μου πήγε στον κήπο, για να ποτίσει τα λουλούδια. (.....)
 Ο αδερφός μου σήκωσε το πακέτο και το έβαλε στο τραπέζι. (.....)
 Επέστρεψε, ντύθηκε, βγήκε βόλτα στην πλατεία. (.....)
 Η γιαγιά έφτιαξε το φαγητό, ετοίμασε το γλυκό, έστρωσε το τραπέζι. (.....)
 Τα παιδιά της οικογένειας έπαιζαν, τραγούδισαν, χόρευαν. (.....)
 Η θεία μας καλωσόρισε και μας πρόσφερε γλυκά. (.....)

3. Προσπαθώ να ενώσω τα ζεύγη των παρακάτω προτάσεων έτσι ώστε, να δημιουργηθεί υποτακτική σύνδεση. Κάνω όλες τις απαραίτητες αλλαγές.

Θα κλείσω θέση με το νυχτερινό λεωφορείο. Θα φύγω στις 11 το βράδυ.

.....

Ήρθε τελευταίος στο οικογενειακό τραπέζι. Συνάντησε πολλή κίνηση το δρόμο

.....

Κλείσε το παράθυρο. Θα μπει κρύος αέρας.

.....

Έβρεχε δυο μέρες. Πλημμύρισαν τα σπίτια.

.....

Θα φύγουμε νωρίς. Θα στενοχωρήσουμε τον παππού και τη γιαγιά.

.....

4. Ξαναγράψω τις προτάσεις μετατρέποντας τη σύνδεσή τους από παρατακτική σε ασύνδετο σχήμα.

Στην εκδρομή παίξαμε και γελάσαμε και τραγουδήσαμε.

.....

Ο παππούς μάζεψε τα πεσμένα φύλλα και κλάδεψε τα φυτά και πότισε τα λουλούδια.

.....

Η μητέρα έστρωσε τα κρεβάτια και έπλυne τα πιάτα και μαγείρεψε τα φαγητό.

.....

Τα παιδιά έλυσαν τις ασκήσεις και ζωγράφισαν και άκουσαν μουσική.

.....

5. Επιλέγω τον σωστό σύνδεσμο από την παρένθεση ώστε το κείμενο να είναι σωστά γραμμένο.

Ο ρόλος της οικογένειας είναι πολύ σημαντικός, (μολονότι, για να, επειδή) βοηθάει και στηρίζει το έργο της κοινωνίας. Στην οικογένεια το παιδί θα μάθει τι σημαίνει αγάπη και φροντίδα.

Οι γονείς θα μάθουν στο παιδί το καλό και το κακό κι εκείνο θα μάθει (αν, να, γιατί) υπακούει στους κανόνες που του θέτουν οι γονείς του. (Αν και, Ώστε, Όταν) η μορφή της οικογένειας αλλάζει με το πέρασμα των αιώνων, η αξία της παραμένει σταθερή.

(ενώ, όταν, αφού) είμαστε μαζί με την οικογένεια μας, νιώθουμε θαλπωρή και σιγουριά. (ώστε, διότι, άμα) αντιμετωπίζουμε κάποιο πρόβλημα, μέσα στην οικογένεια θα βρούμε συμπαράσταση και κατανόηση. Οι οικογενειακοί δεσμοί είναι τόσο δυνατοί, (επομένως, διότι, ώστε) δεν μπορούν να αντικατασταθούν με τίποτε άλλο.

6. Βρίσκω ποιες προτάσεις συνδέουν οι υπογραμμισμένοι σύνδεσμοι και γράφω τι είδους σύνδεση έχουμε.

Το μεσημέρι ο Δημοσθένης έφυγε από την τάξη γιατί τον πονούσε το στομάχι. Η μητέρα του τον πήγε αμέσως στον γιατρό για να δουν τι έχει συμβεί. Έφθασαν νωρίς αν και βρήκαν κίνηση στον δρόμο. Ανέβηκαν τις σκάλες και περίμεναν στην αναμονή του ιατρού. Η αναμονή ήταν μεγάλη με αποτέλεσμα να περιμένουν μια ώρα. Όταν η γιατρός τους υποδέχθηκε, ο Δημοσθένης πλέον δεν πονούσε. Από την εξέταση φάνηκε ότι τον πείραζε το σνακ που έφαγε. Φεύγοντας σκέφθηκε: Δεν θα πήγαινα καθόλου σε γιατρό, αν ήξερα ότι θα περίμενα τόση ώρα,

Σύνδεσμος	Είδος σύνδεσης	Προτάσεις που ενώνει	
γιατί	υποτακτική	Το μεσημέρι ο Δημοσθένης έφυγε από την τάξη	τον πονούσε το στομάχι

7. Μετατρέπω τις παρακάτω υπογραμμισμένες φράσεις ή προτάσεις σε δευτερεύουσες προτάσεις, όπως στο παράδειγμα

Πολλά παιδιά σε χώρες της Αφρικής και της Ασίας πεθαίνουν από έλλειψη των κατάλληλων φαρμάκων.

Πολλά παιδιά σε χώρες της Αφρικής και της Ασίας πεθαίνουν επειδή τους λείπουν τα κατάλληλα φάρμακα.

Τα σχολεία θα παραμείνουν κλειστά λόγω της έντονης χιονόπτωσης.

Οι συρμοί δεν κυκλοφορούν στο τμήμα Σύνταγμα – Ευαγγελισμό λόγω βλάβης.

Εξαιτίας του παγετού, αναγκάστηκε να βάλει αλυσίδες στο αυτοκίνητό του.

Το μαγαζί της παραλίας έκλεισε για χειμώνα.

Έφυγε μετανάστης στην Αμερική με σκοπό μια καλύτερη ζωή.

8. Σημειώνω στον πίνακα τον τρόπο σύνδεσης των προτάσεων και συνδέω ξανά τις προτάσεις με τους άλλους δύο τρόπους κάνοντας όποιες απαραίτητες χρειάζονται.

Παρατακτική	Έφαγε αλλά πείνασε ξανά.
Υποτακτική	<u>Αν και έφαγε, πείνασε ξανά.</u>
Ασύνδετο σχήμα	<u>Έφαγε, πείνασε ξανά.</u>
	Θα φύγω με τα πόδια επειδή δεν πρόλαβα το λεωφορείο.
	Ακούμε μουσική, βλέπουμε τηλεόραση.
	Κουράστηκε το μεσημέρι και κοιμήθηκε.

9. Γράφω στην παρένθεση το είδος των υπογραμμισμένων προτάσεων (κύρια ή είδος δευτερεύουσας).

Επικοινωνήστε με τη γραμματεία, όποτε θέλετε. (.....)

Δήλωσε δημόσια ότι θα παραιτηθεί από δήμαρχος. (.....)

Η κυβέρνηση έδωσε αποζημιώσεις, ώστε να βοηθηθούν οι σεισμοπαθείς. (.....)

Μολονότι συνάντησε τόσα εμπόδια, κατάφερε να τα παραμερίσει. (.....)

Στερήθηκε πολλά για να καταφέρει να αποκτήσει τόση περιουσία. (.....)

Διοργανώνονται ξανά σεμινάρια, μια και υπήρξε μεγάλη συμμετοχή. (.....)

Διάβασε νωρίς, ώστε να έχει ελεύθερο χρόνο και να παίξει στο Xbox. (.....)

Αν και ήταν λίγοι οι Σπαρτιάτες, πολέμησαν γενναία. (.....)

Δεν είχε κίνηση στους δρόμους όμως άργησε να φθάσει. (.....)

Στην περίπτωση που δεν έρθεις, ενημέρωσέ μας. (.....)

Πίστευα ότι ήμουν άρρωστος, αλλά δεν είχα πυρετό. (.....)

Γραμματικά φαινόμενα

Σύνδεση προτάσεων με αντίθετικό νόημα

Οι προτάσεις μπορούν να συνδεθούν μεταξύ τους με τέτοιο τρόπο ώστε να έχουν αντίθετο νόημα. Αντίθετο νόημα μπορεί να έχει μια κύρια με μια άλλη κύρια πρόταση ή μια κύρια με μια δευτερεύουσα πρόταση.

Με τους αντιθετικούς συνδέσμους (αν και, αλλά, μα, παρά, όμως, ωστόσο, ενώ, μολονότι, μόνο, μόνο που) μπορούμε να συνδέσουμε:

Α) Δύο κύριες προτάσεις που έχουν αντίθετο νόημα.

Στενοχωρήθηκε πολύ, όμως δεν είπε τίποτα.

κύρια

κύρια

Β) Μια κύρια με μια δευτερεύουσα πρόταση όπου η δευτερεύουσα εκφράζει αντίθετο νόημα σε σχέση με την κύρια. Οι προτάσεις αυτές λέγονται αντιθετικές και διακρίνονται σε εναντιωματικές ή παραχωρητικές. Εισάγονται με:

- τους αντιθετικούς συνδέσμους **αν και, ενώ, μολονότι**
- τις αντιθετικές εκφράσεις **και ας, και που, μόλο που, παρ' όλο που, ακόμη κι αν.**

Οι **εναντιωματικές προτάσεις** φανερώνουν αντίθεση σε αυτό που δείχνει η κύρια πρόταση. Παρ' όλη αυτά, η κύρια πρόταση ισχύει. Εισάγονται με τους συνδέσμους **αν και, ενώ, μολονότι, κι ας.**

Πήγαμε εκδρομή, αν και έβρεχε.

κύρια

δευτερεύουσα

Οι **παραχωρητικές προτάσεις** εισάγονται με τους συνδέσμους **και αν, και να, κι ας.**

Θα πάμε εκδρομή, κι ας βρέξει.

κύρια

δευτερεύουσα

Ασκήσεις Εμπέδωσης

1. Σημειώνω το είδος της σύνδεσης αφού πρώτα ελέγξω αν οι προτάσεις είναι κύριες ή δευτερεύουσες

Παρόλο που ήταν Σαββατοκύριακο, δεν ξεκουράστηκα.

..... Δευτερεύουσα εναντιωματική κύρια (..... Υποτακτική σύνδεση.....)

Όχι μόνο καθυστέρησε, αλλά δεν πήρε ούτε ένα τηλέφωνο.

..... (.....)

Προσπάθησα πολύ, αλλά έχασα στον αγώνα.

..... (.....)

Ήταν λυπημένος, μολονότι κέρδισε βραβείο.

..... (.....)

Δεν κατέθεσε, ενώ ήταν αυτόπτης μάρτυρας.

..... (.....)

Κατάλαβε το λάθος της, αν και ποτέ δεν το παραδέχθηκε.

..... (.....)

2. Στα παρακάτω ζευγάρια προτάσεων μετατρέπω τη μια πρόταση σε εναντιωματική ή παραχωρητική, χρησιμοποιώντας κάθε φορά τον αντιθετικό σύνδεσμο που δίνεται σε παρένθεση:

Έφυγε στο εξωτερικό για σπουδές. Παραμένει ο καλύτερος φίλος μου. (αν και)

.....

Τα δάση είναι πνεύμονες οξυγόνου. Μερικοί τα καίνε. (μολονότι)

.....

Θα ήθελα να πάω διακοπές στο εξωτερικό. Δεν έχω άδεια. (ακόμη κι αν)

.....

Έγγραψε όλες τις προτάσεις. Διάβασε λάθος την εκφώνηση. (και ας)

.....

Ήταν οι ωραιότερες μέρες της ζωής μου. Τότε δεν το καταλάβαινα. (παρόλο που)

.....

3. Χρησιμοποιώ τον καταλληλότερο αντιθετικό σύνδεσμο από τους τρεις που δίνονται για κάθε περίπτωση:

Ήθελα να βρω νέο σπίτι, (παρά, ωστόσο, αλλιώς) κανένα από τα διαμερίσματα που είδα δεν με ικανοποίησε.

Δεν κάνει τίποτε άλλο, (όμως, παρά, εξάλλου) τριγυρίζει στους δρόμους.

Ας πάει όπου θέλει, (αλλιώς, ωστόσο, μόνο) να μην τον βλέπω.

Ήθελε να γίνει αεροσυνοδός, (όμως, αλλιώς, παρά) δεν γνώριζε ξένες γλώσσες.

Ήταν σίγουρος ότι θα τα καταφέρει, (αλλά, παρά, αλλιώς) δυσκολεύτηκε όταν ήρθε η ώρα να το κάνει.

Είχε άγχος για την συνέντευξη, (εξάλλου, όμως, μόνο) όταν πήγε εκεί ήταν πολύ χαλαρός.

4. Ενώνω τις προτάσεις με αντιθετικούς συνδέσμους ώστε να δημιουργήσω κύριες προτάσεις.

Έφαγα το πρωινό μου. Μετά από λίγο πείνασα.

.....
Έκανε κρύο. Φόρεσα κοντομάνικη μπλούζα.

.....
Είχε πονοκέφαλο και πυρετό. Δεν πήγε στον γιατρό.

.....
Κάθε πρωί βράδυ λούζει τα μαλλιά της. Σήμερα δεν πρόλαβε.

.....
Ο κανόνας ισχύει για όλες τις περιπτώσεις. Υπάρχει μια εξαίρεση.

5. Συμπληρώνω τα κενά επιλέγοντας την κατάλληλη πρόταση από το πλαίσιο.

παρότι είχε κάνει πολλά λάθη, όμως αυτός δεν μου δίνει σημασία, όμως ντρέπεται να είναι με αγνώστους, ενώ ήταν πολύ αποδοτικός, ωστόσο δεν ζήτησε συγγνώμη.

Του μιλώ συνέχεια,

Με πρόσβαλε,

Τον απέλυσαν,

Είναι κοινωνικός,

Κατάλαβε ότι πέρασε τις εξετάσεις,

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΗΡΙΑ
ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΖΩΗ

σε όλους για τον καλύτερο

ΠΑΙΔΙΚΟΣ ΣΤΑΘΜΟΣ | ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ | ΔΗΜΟΤΙΚΟ | ΓΥΜΝΑΣΙΟ | ΛΥΚΕΙΟ

Αβέρωφ 12-14, 16452 ☎ 210 9617817 @ info@zois-school.gr 🌐 www.zois-school.gr